

Bovallius-ammattiopiston opiskelijoiden näkemyksiä opiskelijahyvinvointipalveluista

”No onko se sitä, että on hyvä olla tiällä, ajetaan meidän asioita eteenpäin ja tietään huolta meidän oikeuksista..?”

Tiina Hiltunen & Katariina Nikkonen
Opinnäytetyö, Kevät 2012
Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Itä,
Pieksämäki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Hiltunen, Tiina & Nikkonen, Katariina. Bovallius-ammattiopiston opiskelijoiden näkemyksiä opiskelijahyvinvointipalveluista. *”No onko se sitä, että on hyvä olla tiällä, ajetaan meidän asioita etteenpäin ja pietään huolta meidän oikeuksista..?”* Pieksämäki, kevät 2012, 60 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Itä Pieksämäki. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia Bovallius-ammattiopiston, Pieksämäen toimipisteen, viimeisen vuoden opiskelijoiden tyytyväisyyttä opiston hyvinvointipalveluihin, ja sitä kuinka tietoisia he ovat opiston tarjoamista hyvinvointipalveluista. Opiskelijoiden mielipiteiden pohjalta annettiin kehittämissideoita oppilaitoksen johdolle. Tutkimuksen aineisto koostui 17 kolmannen vuoden opiskelijan haastatteluvastauksesta. Heistä naisia oli seitsemän ja miehiä kymmenen.

Tutkimus oli kvalitatiivinen. Tietoa hankittiin haastatteleamalla yksitellen 17 opiskelijaa, minkä jälkeen opiskelijoiden vastaukset litteroitiin ja analysoitiin. Haastattelun lajina oli teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu. Kysymysten aihealueita olivat asuntolat, koulun ruokala, psykologin, opinto-ohjaajan, terveydenhoitajan sekä kuntoutusohjaajan palvelut, vapaa-ajan toiminta, turvallisuus asuntoloissa ja opistolla sekä yleinen tietämys opiston hyvinvointipalveluista opiskelijoille. Tutkimuksen tulosten mukaan monelle opiskelijalle sana opiskelijahyvinvointipalvelu oli vieras, mutta moni pystyi kuvailemaan mitä heille tuli sanasta mieleen. Melkein kaikki opiskelijat tiesivät palveluiden olemassaolon, kun heille lueteltiin opiston hyvinvointipalvelut ja lähes kaikki opiskelijat tiesivät henkilöt palveluiden takana. Tästä tehtiin sellainen johtopäätös, että opiskelijat ovat tietoisia palveluista, mutta eivät välttämättä osaa yhdistää sitä vaikeaan opiskelijahyvinvointipalvelu sanaan. Opiskelijat olivat melko tyytyväisiä psykologin, terveydenhoitajan, opinto-ohjaajan ja kuntoutusohjaajan palveluihin, mutta heidän luokse pääseminen on hankalaa välimatkojen ja ajanvarauksen takia. Näitä palveluita pitäisi siis saada vielä lähemmäs opiskelijoita ja selkiyttää paremmin ketkä henkilöt ovat palveluiden takana.

Opiskelijoiden mielestä vapaa-ajan harrastuksia oli runsaasti tarjolla, mutta opiskelijoiden ehdotuksia pitäisi ottaa enemmän huomioon. Vapaa-ajan toimintaa voisikin mielestämme kehittää niin, että uusia harrastuksia kokeiltaisiin enemmän vanhojen harrastusten rinnalla. Lisäksi ohjaajat voisivat varmistaa, että jokainen opiskelija tulee kuulluksi tässä asiassa. Opiskelijat olivat melko tyytyväisiä asuntolassa asumiseen, mutta joissain vastauksissa tuli ilmi, että asuntolassa on välillä rauhaton ja turvaton olo tiettyjen opiskelijoiden riehuminen takia. Myös opistossa koulupäivän aikana joidenkin opiskelutovereiden riehuminen luo turvattomuutta. Tähän tulisi puuttua esimerkiksi selventämällä opiskelijoille käyttäytymissääntöjä ja seuraamukset niiden rikkomisesta. Myös viikoittaiset yhteisökokoukset asuntoloissa voisivat olla tarpeen.

Asiasanat: erityisopiskelija, erityisammattioppilaitos, opiskelijahuolto, osallisuus, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Hiltunen, Tiina & Nikkonen, Katariina. Students' impressions about student welfare services at Bovallius – vocational school. 60 p., 2 appendices. Language: Finnish. Pieksämäki, Spring 2012.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this study was to investigate 3rd year students' complacency about welfare services and how aware students are about welfare services in Bovallius-vocational school. We gave some developmental ideas to the school management based on students' opinions. The data was gained by interviewing 17 third year students. Seven of the answerers were women and ten were men.

Our study was qualitative and it was based on the material that was gained by interviewing singly 17 students, after we transcribed and analyzed the data. The interviewing type in this research was theme interview. The interview was based on the dormitories, services by the school's diner, the psychologist, the vocational counselor, the public health nurse and the rehabilitation instructor, security in student dormitories and at school and general knowledge about services for students. Moreover we asked opinions about free time activities. According to many students the word student welfare service was a strange word but many of them were able to describe what it meant to them. Almost all of the students were aware of the existence of the services concerning student welfare after researchers listed them the available welfare services and the people behind them. In conclusion, it can be said that students were aware of the services provided to them but they cannot associate it with the word student welfare. All of the interviewees were quite pleased with the services of the school nurse, the psychologist, the guidance counselor and the rehabilitation instructor but meeting them is quite difficult due to long distances and appointments which are hard to obtain. These services should be brought closer to students and it should be made clear who the persons behind the services are.

The students think that there are lots of free time activities but students' propositions should be more considered. Free time activities should be developed so that everyone would try new things beside the old ones. In addition the instructors could make sure that every student would be heard. Students were quite satisfied living in their dormitories but in some cases it came out that the dormitory and school can be unsafe and restless because of some students. In conclusion the teachers and the school personnel should pay more attention to students' behavior and welfare.

Key words: special student, special vocational school, student welfare services, implication, qualitative research

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OPISKELIJANA ERITYISAMMATTIOPPILAITOKSESSA.....	7
2.1 Ammatillinen erityisopetus.....	7
2.2 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma	8
2.3 Erityisopiskelija	8
3 OPISKELIJAHUOLTO JA OPISKELIJOIDEN OSALLISTAMINEN OPISKELIJAHYVINVOINTIPALVELUIHIN	11
3.1 Opiskelijahuolto ja lainsäädäntö.....	11
3.2 Opiskelijahuollon toteutuminen	12
3.3 Osallisuus käsitteenä.....	13
3.4 Lainsäädäntö velvoittaa opiskelijoiden osallistamisen.....	14
4 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	17
5 BOVALLIUS-AMMATTIOPISTO.....	20
5.1 Bovallius -ammatillinen erityisoppilaitos.....	20
5.2 Bovallius-ammattiopiston opiskelijahyvinvointipalvelut.....	21
6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUS ONGELMAT.....	26
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	27
7.1 Työnlähtökohdat ja kohderyhmä	27
7.2 Kvalitatiivinen tutkimus ja haastattelun etuja ja haittoja.....	28
7.3 Aineistonkeruu.....	30
7.4 Opiskelijoiden haastattelevinen.....	31
7.5 Aineiston analysointi	33
8 TUTKIMUSTULOKSET	35
8.1 Bovallius-ammattiopiston opiskelijoiden tietoisuus hyvinvointipalveluista...	35

8.2 Bovallius-ammattiopiston opiskelijoiden kokemuksia hyvinvointipalveluista ja mahdollisuuksista vaikuttaa palveluihin.....	36
8.2.1 Asuntola, keittiö ja puhtaanapito.....	36
8.2.2 Opinto-ohjaaja ja kuntoutusohjaaja.....	38
8.2.3 Terveystenhoitaja ja psykologi	39
8.2.4 Vapaa-aika ja turvallisuus	41
9 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	44
9.1 Eettisyys.....	44
9.2 Luotettavuus	45
10 POHDINTA	47
10.1 Johtopäätökset	47
10.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	48
10.3 Mahdollisuuksia jatkotutkimuksille?.....	49
10.4 Arviointia haastattelumenetelmästä.....	49
10.5 Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kasvu	51
LÄHTEET.....	53
LIITE 1: Haastattelukysymykset.....	57
LIITE 2: Esimerkkejä analysoinnin vaiheesta	59

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää Bovallius-ammattiopiston, Pieksämäen toimipisteen, viimeisen vuoden opiskelijoiden tyytyväisyyttä opiskelijahyvinvointipalveluihin, ja sitä kuinka tietoisia he ylipäätään ovat palvelujen olemassa olost. Tutkimustulosten perusteella tavoitteenamme on tehdä opistolle kehittämissuunnitelma, jossa tulee ilmi, mitkä asiat opiskelijahyvinvointipalveluiden osalta on hyvin ja mitä puolestaan pitäisi kehittää. Opinnäytetyömme näkökulma on opiskelijälähtöinen hyvinvointipalveluiden kehittäminen ja opiskelijoiden osallistaminen hyvinvointipalveluiden kehittämiseen.

Laki ammatillisesta koulutuksesta (21.8.1998/630) määrää, että jokaisella ihmisellä on oltava tasaveroiset mahdollisuudet osallistua ammatilliseen koulutukseen. Tämä merkitsee sitä, että ammatillista erityisopetusta ja ammatillisen erityisopettajan tuen tulee olla saatavilla ammatillisissa oppilaitoksissa kaikilla opintolinjoilla, sekä jokaiselle opiskelijalle tulee laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Laki määrää myös koulutuksen järjestäjää varaamaan opiskelijalle mahdollisuuden osallistua koulutuksen kehittämiseen sekä kuulla opiskelijoita ennen opintoihin olennaisesti vaikuttavien päätösten tekemistä. Laki velvoittaa lisäksi huolehtimaan opiskelijan hyvinvoinnista, mikä käsittää opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 1998.)

Opinnäytetyömme on työelämälähtöinen, koska saimme idean työhömmme suoraan Bovallius-ammattiopistosta. Molemmat meistä ovat suorittaneet opintojen aikana vammaisuus-opintokokonaisuuden sekä olemme kiinnostuneita tulevaisuudessa työskentelemään vammaisalan kentällä, joten koimme luontevaksi toteuttaa opinnäytetyön liittyen vammaisuuteen.

2 OPISKELIJANA ERITYISAMMATTIOPPILAITOKSESSA

2.1 Ammatillinen erityisopetus

Jokaisella opiskelijalla pitäisi olla yhdenvertaiset mahdollisuudet saada ammatillista koulutusta, jotta koulutuksellinen tasa-arvo yhteiskunnassamme toteutuisi. Ensisijaisesti erityistä tukea tarvitseva opiskelija tulisi sijoittaa tavalliseen ammattioppilaitokseen samoihin opetusryhmiin muiden opiskelijoiden kanssa, mutta opetusta voidaan järjestää myös erityisryhmässä kokonaan tai osittain. Erityisopetus voidaan järjestää myös oppisopimuskoulutuksena. Vaikeavammaisten koulutus sekä valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus kuuluvat erityisammattioppilaitosten piiriin. Erityisammattioppilaitosten kehittämis- ja palvelukeskukset tarjoavat asiantuntija-apua muille oppilaitoksille. (Opetushallitus 2010b.) Suomessa on kuusi suomenkielistä erityisammattioppilaitosta: Aitoon koulutuskeskus, ammattiopisto Luovi, Bovallius-ammattiopisto, Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskus, Keskuspuiston ammattiopisto ja Kiipulan ammattiopisto. Oppilaitoksilla on toimipisteitä useilla eri paikkakunnilla. (Koulutusnetti 2011.)

Laki ammatillisesta koulutuksesta (21.8.1998/630) ja Asetus ammatillisesta koulutuksesta (6.11.1998/811) vaatii, että erityisopetuksen peruste on aina määriteltävä. Määrittely perustuu moniammatillisen työryhmän arvioon sekä dokumentoituun tietoon opiskelijan toimintakyvystä. Erityisen tuen tarve on perusteltava asiakirjalla, joka voi olla esimerkiksi lääkärin, psykologin tai opinto-ohjaajan antama lausunto. Hakijan oma ilmoitus erityisen tuen tarpeesta ei koskaan yksin riitä erityisopetuksen perusteeksi. (Mänty & Kempainen 2009, 7.) Erityisopetuksen perusteen määrittelyssä sovelletaan Tilastokeskuksen luokitusta (koodit 1.1.2004):

- 01 hahmottamisen, tarkkaavaisuuden ja keskittymisen vaikeudet
- 02 kielelliset vaikeudet
- 03 vuorovaikutuksen ja käyttäytymisen häiriöt
- 04 lievä kehityksen viivästyminen
- 05 vaikea kehityksen viivästyminen; keskivaikea tai vaikea kehitysvamma
- 06 psyykkiset pitkäaikaissairaudet
- 07 fyysiset pitkäaikaissairaudet
- 08 autismiin ja Aspergerin oireyhtymään liittyvät oppimisvaikeudet
- 09 liikkumisen ja motoristen toimintojen vaikeus
- 10 kuulovamma
- 11 näkövamma

12 muu syy, joka edellyttää erityisopetusta
(Tilastokeskus 2011).

2.2 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan kehitystaso, yksilölliset ominaisuudet ja oppilaitosyhteisöön sopeutuminen edellyttävät opiskelijapalveluiden ja opetuksen suunnittelua, edistymisen seuranta ja arviointia sekä oppimisvalmiuksien kartoitusta (Laki ammatillisesta koulutuksesta 1998). HOJKS eli henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma on virallinen asiakirja että työväline, jota käytetään oppimisen ja opetuksen suunnittelussa, toteuttamisessa, seurannassa ja arvioinnissa. HOJKS:aa laadittaessa ja toteuttaessa opiskelijan rooli on tärkeä ja erityisesti on huomioitava opiskelijan osallistaminen jo suunnitelman tekovaiheessa. HOJKS:aa laadittaessa on huomioitava, että laaditut tavoitteet on mahdollista saavuttaa ja luvatut tukimuodot toteuttaa. Suunnitelman seuranta on jatkuvaa ja tarvittaessa HOJKS:aa voidaan päivittää. HOJKS:aa säilytetään lainmukaisesti, mikä tarkoittaa HOJKS:n säilyttämistä siten, ettei kukaan ulkopuolinen pääse lukemaan sitä, lisäksi HOJKS-lomakkeita arkistoidaan vähintään kymmenen vuotta. (Salon seudun ammattiopisto 2010, 8-9.)

HOJKS:n laatimisessa ovat läsnä opiskelija, opettajat, opiskelijahuollon asiantuntijoita ja tarvittaessa opiskelijan huoltaja sekä aikaisemman koulun opettajia. Suunnitelman tulee sisältää seuraavia asioita (Opetushallitus 2010a):

- suoritettava tutkinto
- opetuksessa noudatettavat tutkinnon perusteet
- tutkinnon laajuus
- opiskelijalle laadittu henkilökohtainen opetussuunnitelma
- opiskelijan saamat erityiset opetus- ja opiskelijahuollon palvelut
- muut henkilökohtaiset palvelu- ja tukitoimet sekä
- erityisopetuksen perusteet

2.3 Erityisopiskelija

Erityisen tuen tarpeen käsite on käytössä maailmanlaajuisesti, kun puhutaan opiskelijoista, joilla on eri tasoisia oppimiseen ja opiskeluun liittyviä ongelmia. Käsite pitää

sisällään joukon erilaisia oppimisen ongelmia ja vammoja. (Lappalainen 2001, 57–59.) Oppilaat, jotka tarvitsevat psyykkistä tai sosiaalista tukea, kuuluvat myös erityisen tuen piiriin (Juvonen 2008, 100). Erityisen tuen tarpeen käsite nousee avainasemaan, kun täytyy perustella yksilön oikeutta saada erityistä tukea tai erityisopetusta. Lääketieteellisen diagnosoinnin sijaan huomion tulisi kiinnittyä entistä enemmän kasvatuksellisten ja kehityksellisten perusteiden huomioimiseen, kun yksilön erityisen tuen tarvetta määritellään. Erityisen tuen tarpeen käsite pitää sisällään ajatuksen siitä, että tuen muodot ja tarpeen aste vaihtelevat. Näin ollen koulutuksen pitäisi pystyä reagoimaan mahdollisimman joustavasti yksilön sen hetkiseen kehitysvaiheeseen. Koulutus on kuitenkin vain yksi opiskelijan kehitykseen vaikuttava resurssi, joten moniammatillinen ja laaja-alainen yhteistyö on välttämätöntä asioiden onnistumisen kannalta. (Lappalainen 2001, 57–59.)

Ammatilliset oppilaitokset huomioivat erityisopiskelijoita koulutuksen eri vaiheissa. Tarkastellaan esimerkiksi opiskelijoita, joilla on todettu lukivaikeus. Ammattikoulun pääsykokeessa opiskelijalla on käytettävissään lisäaikaa, erityisopettajan tuki ja lisäksi apuna on tekstinkäsittely- ja oikolukuohjelmat. Pääsykokeessa lukivaikeus otetaan huomioon tulosten tarkistuksessa. Opiskelijaa voidaan myös kuulustella suullisesti ja kaikki kysymykset luetaan ääneen ja tehtävien ymmärtäminen varmistetaan. Opetustilanteissa opiskelijalla on mahdollisuus saada opiskelun tueksi tekstinkäsittely- ja oikolukuohjelmat, kuvamateriaalia, ääninauhoja ja erillinen opetusmateriaali selkeällä kielellä. Opiskelija ei joudu kopioimaan tekstiä taululta, eikä lukemaan tekstiä luokassa ääneen kaikkien muiden kuunnellessa. Opiskelija saa tarvittaessa tehdä tehtäviä erillisessä tilassa ja kuunteleminen ja muistiinpanojen tekeminen voidaan tehdä eri aikaan. (Hämäläinen, Liias, Taarna & Valkama 2008, 185–186.)

Erityisopiskelijan arvioinnissa on samat periaatteet kuin muidenkin opiskelijoiden arvioinnissa: opiskelijan osaamista verrataan ammatillisen tutkinnon tavoitteisiin sekä niiden pohjalta laadittuihin arviointikriteereihin. Opetus voidaan mukauttaa, jos opiskelija ei saavuta jossain tutkinnon osassa vaadittuja tavoitteita. Tällöin arviointia varten koulutuksen järjestäjä laatii kriteerit mukautettujen ammattitaitovaatimusten mukaan. Erityisopetuksessa ammattiosaamisen näytöt voidaan arvioida myös sanallisesti, jolloin osaaminen kuvataan lyhyesti. Opiskelijan tulee tietää, että mukautettujen ammattitaitovaa-

timusten mukaan suoritettu koulutus näkyy näyttö- ja päättötodistuksessa ja voi vaikuttaa jatko-opintoihin pääsemisessä tai niissä pärjäämisessä. (Opetushallitus 2010c.)

3 OPISKELIJAHUOLTO JA OPISKELIJOIDEN OSALLISTAMINEN OPISKELI- JAHYVINVOINTIPALVELUIHIN

3.1 Opiskelijahuolto ja lainsäädäntö

Tässä opinnäytetyössä olemme käyttäneet käsitettä ”opiskelijahyvinvointipalvelu”, koska Bovallius-ammattiopisto käyttää tätä termiä opiskelijahuoltopalveluistaan (Anna-Liisa Mäki-Tikkala, henkilökohtainen tiedonanto 10.2.2012). Määrittellessämme opinnäytetyömme kannalta keskeisiä asiasanoja, havaitsimme, ettei Yleisestä Suomalaisesta asiasanastosta (YSA) löytynyt käsitettä ”opiskelijahyvinvointipalvelu”. Esimerkiksi opinnäytetyön suomenkielisen tiivistelmän asiasanoina tulisi pyrkiä käyttämään YSA:n asiasanoja (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 65). Pohdimme käsitteen ”opiskelijahuolto” sopivuutta yhdeksi keskeiseksi käsitteeksi työhömmme, koska se löytyi myös YSA:n asiasanastosta ja huomasimme tämän käsitteen useassa tutkimuksessa. Mietimmekin tarkoittavatko nämä kaksi käsitettä samaa asiaa?

Lainsäädännössä puhutaankin yleensä opiskelijahuollosta (Laki ammatillisesta koulutuksesta 1998), mutta Bovallius-ammattiopisto käyttää siihen rinnasteista käsitettä ”opiskelijahyvinvointipalvelu”. Toisin sanoen Bovallius-ammattiopiston opiskelijahyvinvointipalvelu tarkoittaa tässä työssä samaa asiaa kuin lainsäädännössä esiintyvä käsite opiskelijahuolto. Halusimme myös laittaa itse työhön käsitteen ”opiskelijahuolto”, koska olimme laittaneet sen yhdeksi keskeiseksi asiasanaksi opinnäytetyöhömmme. Miettämme olisi ollut ristiriitaista, että olisimme laittaneet käsitteen yhdeksi keskeiseksi asiasanaksi, muttemme olisi tuoneet käsitettä esiin sellaisena koko muussa opinnäytetyössämme.

Laissa ammatillisesta koulutuksesta (1998), laissa kansanterveyslain muuttamisesta (2007), lastensuojelulaissa (2007) ja Opetushallituksen määräyksessä (28/011/2004) on tarkemmin säädetty opiskelijahuollon toteuttamisesta ammattioppilaitoksissa. Opiskelijahyvinvointipalvelujen tavoitteena on luoda sellainen opiskeluympäristö, että se on opiskelijoille turvallinen, terveellinen, viihtyisä ja hyvinvointia lisäävä (Laki ammatillisesta koulutuksesta 1998). Laki kansanterveyslain muuttamisesta (2007) ja lastensuojelulaki (2007) määräävät opiskelijoiden sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien poista-

miseksi tarvittavista palveluista ja opiskelijaterveydenhuollosta. Opetushallituksen määräyksessä oppilaitoksille on annettu ohjeeksi antaa opiskelijahuollon järjestämisestä ohjeet opetussuunnitelmissa. Ohjeisiin tulee kirjata, kuinka opiskelijahyvinvointipalvelut järjestetään, kuinka hyvinvointia ja turvallisuutta edistetään sekä miten kodin ja koulun välistä yhteistyötä kehitetään. (Opetushallitus 2004.)

3.2 Opiskelijahuollon toteutuminen

Kaikilla ammatillisissa oppilaitoksissa työskentelevillä on osaltaan vastuu opiskelijahuollosta, mutta erityisesti moniammatillisen opiskelijahyvinvointipalvelu työryhmän tehtävänä on huolehtia hyvinvointipalveluiden toteuttamisesta, koordinoinnista ja kehittämisestä (Pirttiniemi 2009, 20–21). Opiskelijahuollolla tarkoitetaan opiskelijan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä peruskoulun jälkeisissä opinnoissa. Opiskelijahuollon tehtävänä on myös koulun yhteisöllisen hyvinvoinnin lisääminen. Yksilöllinen opiskelijahuolto keskittyy pitämään yllä hyvää oppimista sekä hyvää psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia. Opiskeluhuoltoon kuuluvia palveluita ovat opiskeluterveydenhuolto ja opiskelijahuoltoryhmän palvelut. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012a.)

Opiskelijahuoltoryhmän ammattikoulussa muodostavat opinto-ohjaaja, kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja, opintosihteerit ja asuntolan- ja vapaa-ajan ohjaaja. Opiskelijahuoltoryhmän tehtävänä on mm. yhteistyö kodin ja koulun välillä, opiskelijoiden hyvinvoinnin tarkkaileminen ja epäkohtiin, kuten kiusaamiseen ja ilkivaltaan, puuttuminen. (Koulutuskeskus Salpaus i.a.) Huoltoryhmän puheenjohtajana toimii koulun rehtori (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012a).

Opiskeluterveydenhuolto pyrkii myös edistämään yksilöllisesti opiskelijoiden sekä yhteisöllisesti kouluympäristön terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta. Toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa jokainen opiskelija käy ainakin kerran terveydenhoitajan ja lääkärin tarkastuksessa. Näin opiskelijan hyvinvoinnista saadaan kokonaiskäsitys, jonka pohjalta opiskelijaa voidaan tukea ja ohjata terveyttä edistäviin valintoihin. Opiskelijoiden terveyden- ja sairaanhoitopalveluihin sisältyvät myös mielenterveys- ja päihdetyö, seksuaaliterveyden edistäminen ja suun terveydenhuolto. Opiskeluterveyden-

huolto on mukana laatimassa oppilaitoksen hyvinvointiohjelmaa sekä riskitilanteiden toimintaohjeita. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2012a.)

Erityisammattioppilaitoksilla on monipuolisemmat tukipalvelut opiskelijoille ja koulutus on hyvin yksilöllistä (Opetushallitus 2010d). Edellä mainittujen opiskelijahuolto- palvelujen lisäksi joissakin erityisammattioppilaitoksissa on kouluavustaja, viittomakielen tulkki ja sosiaalityöntekijä. Opiskelijoiden kuntoutumisen tukena on moniammatillisia työryhmiä ja verkostoja. Lisäksi opiskelijalle voidaan antaa ilmaiseksi oppikirjat, erityiset apuvälineet, koulutarvikkeet sekä henkilökohtaiset työvarusteet. Oppilaitoksen asuntolassa asuva opiskelija voi tehdä viikoittaiset kotimatkat maksutta ja asuntolassa asuminen on ilmaista. Vammaisuuden perusteella opiskelija voi saada kuntoutustukea tai kuntoutusrahaa. (Koulutusnetti 2010.) Kerromme tarkemmin osiossa kuusi Bovallius- ammattiopiston opiskelijahyvinvointipalveluista.

3.3 Osallisuus käsitteenä

Osallisuus voidaan tulkita kahdella eri tavalla, koska se voi tarkoittaa kuulumisen ja mukanaolon tunnetta, mutta osallisuus on myös vahvasti kokemuksellista ja jaettavaa. On myös esitetty, että osallisuus on omakohtaisesta sitoutumisesta nousevaa vaikuttamista ja vastuun kantamista, näin tulkittuna osallisuus on osallistumista vaativampaa ja se edellyttää ihmiseltä sitoutumista ja aktiivisuutta. Ihminen kokee olevansa osallinen omassa yhteisössään ja suomalaisessa yhteiskunnassa, kun hän esimerkiksi opiskelee ja harrastaa. Vammaiset ovat yksi ryhmä, jotka ovat vaarassa jäädä ulkopuolelle tästä tunteesta, he voivat olla vailla osallisuuden kokemusta. Tällainen ei-osattomuus voi olla ihmisille hyvinkin traumatisoiva kokemus. (Harju 2004, 10.)

Nuorten opiskelijoiden osallisuutta kuvataan monesti tikapuu- tai porrasmalleilla, jolloin alemmalla portaalla yksilön osallisuus on vähäistä ja ylemmillä portailla osallisuus laajenee osallistumiseksi ja omatoimiseksi aloitteenteoksi. Osallisuuden portaat saattavat herkästi ohjata opiskelijaa kaavamaiseen ajatteluun, jolloin tavoitellaan kiipeämistä mahdollisimman korkealle. Seurauksena voi olla pettymyksiä, koska kiipeäminen ylimmälle portaalle saattaa estyä jostakin syystä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2012b.)

3.4 Lainsäädäntö velvoittaa opiskelijoiden osallistamisen

Laki ammatillisesta koulutuksesta velvoittaa koulutuksen järjestäjää kuulemaan opiskelijoita. Opiskelijalle tulee antaa mahdollisuus osallistua koulutuksen kehittämiseen sekä tulla kuulluksi ennen opintoihin ja muihin opiskelijoiden asemaan olennaisesti vaikuttavien päätösten tekemistä. Laki pätee myös ammatillisissa erityisoppilaitoksissa (Laki ammatillisesta koulutuksesta 1998.). Se, että opiskelijalle annetaan mahdollisuus osallistua ja tulla kuulluksi, kiinnittää opiskelijat tiiviimmin kouluyhteisöön, vahvistaa hyvinvointia ja antaa kokemuksia vuorovaikutuksesta erilaisten ihmisten välillä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012b.)

Näkemyksemme mukaan Bovallius-ammattiopisto ottaa huomioon lain asettamat vaatimukset opiskelijan kuulemisesta ja kehittämistyöhön mukaan ottamisesta, koska saamme toteuttaa yhteistyössä Bovalliuksen kanssa tämän opiskelijälähtöisen tutkimuksen. Mielestämme lainsäädännössä juuri kannustetaan opiskelijoiden osallistamiseen koulussa, ja tätä kautta mahdollisestaan, että vammainen henkilö pystyisi kokemaan osallisuuden tunnetta, eikä olisi vaarassa jäädä vaille tätä tunnetta. Pohdimmekin, että onko opiskelija, joka kokee osallisuuden tunnetta koulussa myös vapaa-ajallaan aktiivinen ja vaikuttamishaluinen? Esimerkiksi verrattuna sellaiseen opiskelijaan, joka jää vaille osallisuuden tunnetta koulussa, joko omasta päätöksestään tai muusta johtuvasta syystä.

Oppilaskuntatoiminta on lakisääteistä ammatillisissa oppilaitoksissa. Noin kahdessa kolmasosassa ammatillisissa oppilaitoksissa on säännöllisesti toimivaa oppilaskuntatoimintaa. Usein ajatellaankin, että opiskelijoiden riittävä osallisuus toteutuu oppilaskuntatoiminnan kautta. On totta, että oppilaskunnalla on tärkeä tehtävä koulutyön edistämässä, opiskelijoiden yhteistoiminnan ja puhevallan käyttämisessä. Toisaalta opiskelijoiden vaikuttamisen mahdollisuudet oppilaskunnan kautta voivat olla vähäisiä ja opiskelijoiden vaikutusvalta saattaa rajoittua tiettyihin asioihin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012b.) Bovallius-ammattiopiston jokaisessa toimipaikassa toimii oppilaskuntia, joiden toimintaa ammattiopisto tukee mm. antamalla käyttöön tarvittavat tilat ja laitteistot. Oppilaskuntatoiminnan lisäksi ammattiopiston ylempien vuosikurssien opiskelijat voivat toimia uusien opiskelijoiden tutoreina. Opiskelijatutor toimii uusille opiskelijoille vertaisohjaajana varsinkin opintojen alkuvaiheessa, minkä tarkoituksena

on auttaa uusien opiskelijoiden sopeutumista ammattiopistoon. Lisäksi tutoreilla on tärkeä rooli ammattiopiston markkinoinnissa erilaisissa tilaisuuksissa. (Bovallius-ammattiopisto 2011b, 22–23.)

Ammatillisista oppilaitoksista 80 % ilmoittaa, että opiskelijoiden vaikutusmahdollisuudet on kuvattu opetussuunnitelmassa, mutta lähes puolet ammattiin opiskelevista raportoi, ettei tiedä, miten voi vaikuttaa oppilaitoksen asioihin (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012b). Voimme päätellä tämän perusteella, että moni opiskelija on vaarassa jäädä vaille osallisuuden kokemusta ja tunnetta koulumaailmassa, jos he eivät tiedä kuinka voisivat vaikuttaa oppilaitoksen asioihin. Toisaalta emme voi tehdä johtopäätöstä, etteivät opiskelijat koe ollenkaan osallisuuden tunnetta, koska he voivat kokea tätä myös vapaa-ajallaan ja toisille osallisuuden tunne voi syntyä jo siitä, että saa opiskella ja kuulua jonkin koulun opiskelijaksi.

Hyvää vointia-selvityksen mukaan lähes kaikissa oppilaitoksissa opiskelijat ovat mukana oppilaitoksen opintomatkojen, retkien ja juhlien järjestämisessä. Opetustoimintaan liittyvissä asioissa opiskelijat ovat puolestaan aktiivisemmin mukana ryhmäyttämisen, ammattiosaamisen näyttöjen ja työssäoppimisen suunnittelussa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012b.) Mielestämme edellä mainitut asiat, joihin opiskelijat otetaan mukaan, ovat melko itsestään selvyiksi. Pohdimmekin olisiko koulumaailmassa sellaisia ”erityisiä” asioita, jotka eivät olisi niin itsestään selvyiksi, joihin opiskelijat pääsisivät mukaan vaikuttamaan? Bovallius-ammattiopisto puolestaan korostaa opiskelijoiden voimaantumisen tunnetta. Tämä tarkoittaa sitä, että opiskelija sitoutuu opiskeluunsa ja samalla hänen hyvinvoinnin tunne kasvaa. Lisäksi opiskelijoiden osallisuutta pyritään lisäämään siten, että opiskelijoille jaetaan tietoa, annetaan mahdollisuuksia vaikuttaa asuntola- ja oppilaitosympäristön viihtyvyyteen ja päätöksentekoon häntä koskevissa asioissa. (Bovallius-ammattiopisto 2011b, 10.)

Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen selvityksen mukaan opiskelijoiden osallisuutta voitaisiin lisätä, esimerkiksi järjestyssääntöjen uusimisessa, oppilaitoksen vuosisuunnitelman laatimisessa, opiskelijahuollon ja hyvinvointisuunnitelman kehittämisessä sekä opetussuunnitelmien laatimisessa ja päivittämisessä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012b.) Opiskelijahuollon kehittämien on siis yksi osa-alue, jossa opiskelijoiden osallisuutta voitaisiin lisätä. Tämän perusteella voimme todeta, että tutkimuksemme on suun-

tautunut juuri sellaiselle aihealueelle, mikä selvityksen vaatii opiskelijoiden osallisuuden lisäämistä.

4 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Etsiessämme aikaisempia tutkimuksia liittyen opiskelijahyvinvointipalveluihin erityisesti erityisammattiopistoista, emme löytäneet yhtään tutkimusta. Etsimme tutkimuksia, esimerkiksi Kehitysvammaliiton kautta sekä Ammattiopisto Luovin ja Salon Seudun ammattiopiston kautta, jotka järjestävät ammatillista erityisopetusta. Löysimme joitakin tutkimuksia, jotka liittyvät ammatilliseen koulutukseen ja opiskelijoiden hyvinvointiin. Löysimme myös joitakin tutkimuksia, jotka käsitelivät opiskelua ammatillisissa erityisoppilaitoksissa.

Vuonna 2008 toteutettiin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Opetushallituksen toimesta tutkimus, ”Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen ammatillisissa oppilaitoksissa”. Kysely lähetettiin 192 oppilaitokselle, jossa järjestettiin lukuvuonna 2007–2008 ammatilliseen perustutkintoon johtavaa koulutusta. Ammatilliset erikoisoppilaitokset ja Ahvenanmaa jätettiin esitutkimuksen ulkopuolelle. Kyselyyn vastasi yhteensä 162 (84 %) oppilaitosta. Tutkimus kattoi esimerkiksi seuraavat osa-alueet: osallisuus, opiskelijahuolto, opiskelijahuoltoryhmä, opiskelijahuoltopalvelut, ruokailu, asuntolatoiminta ja vapaa-aika. (Väyrynen, Saaristo, Wiss & Rigoff 2009, 7-9.) Tutkimustulosten mukaan kolmannes oppilaitoksista ei tiedä, mitä HOPS tarkoittaa ja 30 % oppilaitoksista ilmoitti tehneensä henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman ”joillekin opiskelijoille”, kaksi prosenttia ei kenellekään. Opiskelijoiden aktiivisuus ja osallisuus oppilaitosten toimintaan on mm. lainsäädännöstä lähtevä tavoite, mutta esimerkiksi opintojen järjestämiseen ja suunnitteluun pääsivät osallistumaan vain noin joka toisen oppilaitoksen opiskelijat. Opiskelijahuollon sekä opiskeluterveydenhuollon kehittämisessä taas vain alle neljännes oppilaitoksista käytti hyväkseen opiskelijoiden asiantuntemusta. Tutkimukseen mukaan opiskelijahuoltoryhmätyöskentely on vakiintunut ammattiopistojen toimintatavaksi, mutta tulevaisuuden tavoitteena olisi lisätä opiskelijoiden mahdollisuuksia osallistua opiskelijahuoltoryhmän työskentelyyn, kun käsitellään yleisiä opiskelijoiden hyvinvointiin liittyviä asioita. (Pirttiniemi 2009, 37–45.) Tutkimuksessa todettiin, että ammatillisilla oppilaitoksilla on vielä paljon tehtävää opiskelijoiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sekä toimintakulttuurin kehittämisessä ja opiskelijahuollon parantamisessa. (Väyrynen ym. 2009, 158).

Anne Konun väitöskirja ”Oppilaiden hyvinvointi koulussa” vuodelta 2002 perustui neljään Konun alkuperäisjulkaisuun (Konu 2002, 5). Väitöskirja on Tampereen yliopiston terveystieteen laitoksen julkaisu. Koko tutkimuksen neljä tavoitetta olivat:

1. Selvittää kouluhyvinvoinnin käsitettä sekä rakentaa käsitteellinen malli hyvinvoinnille koulussa (Artikkeli I).
2. Esitellä yleinen subjektiivinen hyvinvointimittari (GSWI) ja selvittää hyvinvoinnin vaihtelua koulu- ja yksilötasolla (Artikkeli II).
3. Tutkia yleiseen subjektiiviseen hyvinvointiin yhteydessä olevia tekijöitä koululaisilla (Artikkeli III).
4. Valita kouluhyvinvointia kuvaavat muuttujat hyvinvointimallin perusteella ja varmistaa faktorianalyysin keinoin koulun hyvinvointimallin sopivuus empiriaan (Artikkeli IV). (Konu 2002, 35.)

Konun tutkimuksen keskeiset käsitteet olivat yleinen subjektiivinen hyvinvointi, koulun hyvinvointimalli ja kouluhyvinvointi. Tutkimuksessa käytettiin vuosien 1998–2000 aineistoa Kouluterveyskyselystä, johon vastasi peruskoulun kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaista. Tämä laaja kysely oli 16-sivuinen ja sisälsi koulunkäyntiin, terveystottumuksiin, harrastuksiin, perheeseen ja ystäviin liittyviä kysymyksiä. Tutkimuksen toisessa ja kolmannessa osassa tutkija käytti 87 341 vastaajan vastauksia ja neljännessä osassa aineisto koostuu 40 147 oppilaan vastauksista. Konun tutkimuksen mukaan nuorten yleiseen subjektiiviseen hyvinvointiin vaikuttivat eniten perhesuhteet, sosiaaliset suhteet koulussa ja itsensä toteuttamisen mahdollisuudet. Nuorten terveystottumuksilla, harrastuksilla, terveellisellä ruokailulla ja nukkumisella sekä riskikäyttäytymiseen liittyvillä tupakoinnilla ja alkoholin juomisella oli vähäisiä vaikutuksia nuorten hyvinvointiin. Tutkimuksen päätuloksena syntyi käsitteellinen koulun hyvinvointimalli, jota voidaan käyttää kouluhyvinvoinnin arviointiin oppilasjoukoissa tai kokonaisissa kouluissa. Jatkotutkimuksen aiheeksi Konu ehdotti, että selvitettäisiin erilaisten opetustyylien ja –menetelmien yhteyksiä hyvinvointiin ja oppimiseen. (Konu 2002, 7-8, 37–38, 62–63.)

Marita Hietanen toteaa pro gradu tutkielmassaan ”Ammatillinen koulutus erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan kokemana” (2009), että erityisammattioppilaitosten opiskelijoiden kokemuksia, liittyen heidän opiskeluun, on tutkittu ja tuotu esiin vähemmän. Tutkimuksessa tuli vahvasti esille, että erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden kokemusten arvostaminen tutkimuskohteena on merkityksellistä, koska ammatillisen erityisopetuksen kehittämistyöhön voidaan saada uusia näkökulmia, kun opiskelija osallistetaan mukaan prosessiin. (Hietanen 2009, 64–65.)

Etsimme myös aikaisempia tutkimuksia, joita on tehty Bovallius-ammattiopistosta. Tarja Tamion opinnäytetyö vuodelta 2010 ”Bovallius-ammattiopistosta ammattiin valmistuvan opiskelijan siirtymävaihe” ei suoranaisesti liity omaan aiheeseemme, koska hän tutki mitä asioita liittyy ammattiin valmistuvan opiskelijan siirtymävaiheeseen, opiskelijan siirtyessään itsenäisempään elämään ammatillisten opintojen jälkeen. Tutkimuksessa kuitenkin sivuttiin myös opiskelija hyvinvointipalveluja ja todettiin, että opiskelija hyvinvointi palvelujen toimivuus on tärkeää opiskelijan siirtymävaiheessa. (Tamio 2009, 7, 13.) Ja nyt tässä opinnäytetyössämme on juuri tavoitteena tutkia palvelujen toimivuutta.

5 BOVALLIUS-AMMATTIOPISTO

5.1 Bovallius -ammattillinen erityisoppilaitos

Bovallius-ammattiopisto on S. ja A. Bovalliuksen säätiön ylläpitämän toisen asteen ammatillinen erityisoppilaitos, jolla on kolme päätoimipaikkaa, Pieksämäellä, Jyväskylässä ja Turussa. Oppilaitos on perustettu Pieksämäelle vuonna 1905 ja se tarjoaa koulutusta erityistä tukea tarvitseville nuorille ja aikuisille. Oppilaitos tarjoaa valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta. Bovallius-ammattiopistossa voi opiskella ammatillista peruskoulutusta matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla, sekä liikenteen ja tekniikan alalla että luonnonvara-alalla. Kaiken kaikkiaan opiskelupaikkoja on noin 530 ja Bovallius työllistää yhteensä noin 250 työntekijää. (Bovallius-ammattiopisto 2012a.) Pieksämäen toimipaikassa voidaan suorittaa luonto- ja ympäristöalan perustutkinto (ympäristönhoitaja ja puutarhuri), kuvallisen ilmaisun perustutkinto (kuva-artsaani), kotitalous- ja kuluttajapalveluiden perustutkinto (kotitalousyrittäjä), tekniikan ja liikenteen alan talotekniikan perustutkinto (kiinteistöhoitaja) sekä matkailu-, ravitsemis- ja puhdistusalan perustutkinto (toimitilahuoltaja ja tekstiilihuoltaja) (Bovallius-ammattiopisto 2011a, 4-5).

Bovallius-ammattiopiston toimintaa ohjaavia arvoja ovat perinteiden kunnioittaminen, heikkouden ja erilaisuuden hyväksyminen, ihmisläheisyys ja ihmisten välinen tasa-arvo, toisten ihmisten ja luonnon kunnioittaminen, rehellisyys ja avoimuus, ahkeruus ja taloudellisuus sekä toisten huomioon ottaminen, auttaminen ja kannustaminen (Bovallius-ammattiopisto 2012b). Ammattiopistolla on monia ulkopuolisia yhteistyötahoja, joita ovat opiskelijoiden kodit ja heidän kotikuntien sosiaali- ja terveystoimet, TE-keskukset, työelämä, poliisi, seurakunnat, asumisyksiköt, nuorisotyö, peruskoulut ja toisen asteen oppilaitokset. Opiston yhteistyötahoja ovat myös kolmannen sektorin toimijat kuten erilaiset työpajat ja sosiaaliset yritykset. (Bovallius-ammattiopisto 2011b, 11.)

Bovallius-ammattiopistossa jokaiselle opiskelijalle suunnitellaan HOJKS, jossa tulee näkyä mm. erityisopetuksen peruste (Bovallius-ammattiopisto 2012c). Seuraavassa taulukossa tulee ilmi perusteet, joiden takia opiskelijoita on hakeutunut opiskelemaan Pieksämäen toimipaikkaan. Taulukossa tulee ilmi se, että tällä hetkellä kolme suurinta pe-

rustetta erityisopetukselle ovat vaikea kehityksen viivästyminen, lievä kehityksen viivästyminen sekä muut syyt. Perusteissa noudatetaan Tilastokeskuksen luokittelua (kts. s. 7).

TAULUKKO 1. Erityisopetuksen perusteet Bovallius-ammattiopistossa Pieksämäen toimipaikassa.

Erityisopetuksen peruste:	kpl
01 Hahmottamisen, tarkkaavaisuuden ja keskittymisen vaikeudet	7
02 Kielelliset vaikeudet	13
03 Vuorovaikutuksen ja käyttäytymisen häiriöt	4
04 Lievä kehityksen viivästyminen	32
05 Vaikea kehityksen viivästyminen (keskivaikea tai vaikea kehitysvamma)	43
06 Psykkiset pitkäaikaissairaudet	9
07 Fyysiset pitkäaikaissairaudet	2
08 Autismiin ja Aspergerin oireyhtymään liittyvät oppimisvaikeudet	8
09 Liikkumisen ja motoristen toimintojen vaikeus	1
10 Kuulovamma	1
12 Muu syy, joka edellyttää erityisopetusta	18
Yhteensä	138

(Anna-Liisa Mäki-Tikkala, henkilökohtainen tiedonanto 10.2.2012).

5.2 Bovallius-ammattiopiston opiskelijahyvinvointipalvelut

Bovallius-ammattiopistossa käytetään opiskelijahyvinvointipalvelujen käsitettä, vaikka ammatillisenkoulutuksen lainsäädännön vastaava termi on opiskelijahuolto. Bovallius-ammattiopiston opiskelijahyvinvointipalvelujen tavoitteena on edistää oppilaitoksen yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia sekä luoda esteetön, turvallinen, terveellinen ja viihtyisä opiskeluympäristö. Lisäksi tavoitteena on edistää ongelmien varhaista tunnistamista ja niihin puuttumista sekä estää koulutukseen keskeyttämistä Opiskelijahyvinvointipalvelujen tavoitteena on myös edistää opiskelijan oppimista, myönteisiä oppimiskokemuksia ja opintojen yksilöllistä sujumista. Opiskelijahyvinvointipalvelujen toteuttamisen kes-

keiset periaatteet ovat välittäminen, luottamuksellisuus, avoimuus, tarvelähtöisyys, moniammatillisuus ja säännöllisyys. Painopiste on kuitenkin ennaltaehkäisevässä toiminnassa. (Bovallius-ammattiopisto 2011b, 6.)

Bovallius-ammattiopisto Pieksämäen toimipiste tarjoaa opiskelijoilleen monipuolisia opiskelijahyvinvointipalveluja, joista vastaa moniammatillinen työryhmä (Bovallius-ammattiopisto 2011a 4-5). Kuitenkin jokaisella Bovallius-ammattiopiston henkilökunnalla on osaltaan vastuu opiskelijahyvinvointipalvelujen toteuttamisesta. Moniammatillisen opiskelijahyvinvointipalveluhenkilöstön tehtävänä on kehittää ja koordinoita opiskelijahyvinvointipalveluita. Esimerkiksi opettajilla ja ohjaajilla on vastuu oman ryhmänsä opiskelijoiden hyvinvoinnin seurannasta ja edistämisestä yhdessä opiskelijahyvinvointipalveluhenkilöstön kanssa. Tämä näkyy käytännössä siten, että opettaja ottaa opetuksessa huomioon kasvatustehtävän, mikä tarkoittaa opiskelijasta välittämistä ja johdonmukaista tilanteisiin puuttumista. (Bovallius-ammattiopisto 2011b, 6.)

Merkittävä osa hyvinvointipalveluhenkilöstön työtä ovat palaverit, joissa käsitellään opiskelijoiden yleiseen hyvinvointiin liittyviä asioita sekä yksittäisten opiskelijoiden akuutteja asioita. Yleiseen hyvinvointiin liittyvät palaverit pidetään säännöllisesti ja yksittäisiin opiskelijoihin liittyvät palaverit pidetään tapauskohtaisesti. Näissä palavereissa kokoontuu aina moniammatillinen työryhmä, joka koostuu opettajista, ohjaajista ja muusta hyvinvointipalveluhenkilöstöstä. Opiskelija ja alaikäisen opiskelijan huoltaja ovat mukana neuvotteluissa, joissa sovitaan toimintatavoista, vastuun jaosta ja seurannasta. Tällaisissa neuvotteluissa mukana voi olla myös tarvittaessa opiskelijan sidosryhmien edustajia. (Bovallius-ammattiopisto 2011b, 10–11.)

Bovallius-ammattiopiston opiskelijahyvinvointipalvelujen sisältöjä linjataan pedagogisessa strategiassa. Tämä näkyy siten, että on aloitettu hyvinvointipalvelujen yhtenäistäminen ja tasalaatuistaminen. Tavoitteena on yhtenäistää esimerkiksi HOJKS-työskentelyä ja –lomakkeita. Opiskelijoille on tarkoitus laatia opiskelijan opinpolkumateriaalia opiskelun tueksi ja nivelvaiheiden joustavan sujumisen tueksi. Muita suunnitelmia, jotka liittyvät opiskelijahyvinvointipalveluihin ovat kriisisuunnitelma, opinto-ohjaussuunnitelma, päihteidenkäytön ehkäisemissuunnitelma, syrjäytymisen ehkäisy-suunnitelma sekä suunnitelma koulun ja kodin yhteistyöstä. (Bovallius-ammattiopisto 2011b, 7.) Bovalliuksen tarjoamia opiskelijahuolto ja opiskelijahyvinvointipalveluja

ovat: asuntola, keittiö/ruokala, puhtaanapito, opinto-ohjaus, psykologi, terveydenhoitaja, kuntoutusohjaaja, vapaa-aika ja turvallisuus. (Bovallius-ammattiopisto 2011a, 14-19).

Opiskelujen aikana on mahdollista asua opiston asuntolassa, jossa kannustetaan ja tuetaan itsenäiseen asumiseen ja elämiseen. Asuntolassa pidetään kerran kuukaudessa opiskelijakokous, jossa opiskelijoiden on mahdollista vaikuttaa asumiseen liittyviin asioihin. (Bovallius-ammattiopisto 2011a, 17.) Asuntolan henkilökunta auttaa opiskelijoita arjen askareissa ja tuke opiskelijoita matkalla kohti itsenäistä elämää. Tukimuotoja voivat olla, esimerkiksi kahdenkeskiset keskustelut. Asuntolassa on tavoitteena harjoitella erilaisia elämänhallinnan taitoja kuten, siivousta, pyykinpesua, ruoanlaittoa, rahankäyttöä ja matkustamista. Asumisvalmennus kuuluu olennaisena osana valmentavan koulutuksen opiskelijoiden lukujärjestykseen, mutta myös perustutkintoa suorittaville asumisvalmennus voidaan liittää osaksi opintoja, jos HOJKS:ssa niin sovitaan. (Bovallius-ammattiopisto 2011b, 16.)

Ravitsemuspalvelut tarjoavat opiskelijoille hyvää kotiruokaa. Ruokalassa on tarjolla aamupalaa, lounasta, välipalaa, päivällistä sekä iltapalaa. Ruokalistat on laadittu kiertäviksi yhtenäisinä koko Bovallius-ammattiopistossa. Ruokalistasuunnittelussa huomioidaan, esimerkiksi juhlapyhät, monikulttuuriset- ja erityisruokavaliot sekä saatu palaute. Erilaisilla teemaviikoilla on tavoitteena edistää opiskelijoiden tietämystä muiden maiden ruoista (kansainvälinen ruokaviikko), paikallisesta ruokaperinteestä (perinneruokapäivä, kekriviikko) ja terveellisestä ravitsemuksesta (sydänviikko). (Bovallius-ammattiopisto 2011b, 17.)

Puhtaanapidon tavoitteena on luoda opiskelijoille viihtyisä oppimisympäristö. Puhdistuspalvelujen henkilökunta työskentelee siistijä tai ohjaaja nimikkeellä, riippuen Bovalliuksen eri toimipaikoista. Siistijät toimivat myös puhdistuspalvelualan opiskelijoiden ohjaajina käytännön harjoittelussa. Opiskelijoita kannustetaan vastuunottamiseen, oma-toimisuuteen, lisäksi opiskelijoille annetaan valmiuksia huolehtia oman asumisympäristön puhtaudesta ja siisteydestä. Asuntoloissa ja oppilaitoksessa puhdistuspalveluja toteutetaan nykyaikaisilla välineillä, koneilla ja laitteilla, jotta opiskelijat saavat tutustua ja käyttää nykyaikaista teknologiaa opiskeluaikana. Osassa toimipisteistä puhdistuspal-

velut toteutetaan opiskelijavoimin, jolloin opettajat ja ohjaajat ohjaavat opiskelijoita käytännön työtehtävissä. (Bovallius-ammattiopisto 2011b, 18–19.)

Opinto-ohjaaja antaa tukea ja neuvoja liittyen opintoihin ja niissä etenemiseen lisäksi häneltä voi saada henkilökohtaista ohjausta. Opinto-ohjauksen tavoitteena on, että opiskelija saa riittävästi tietoa koulutuksestaan ennen sen aloitusta ja sen aikana. Tavoitteena on myös, että opiskelija osaisi tehdä koulutusta ja elämänuraa koskevia valintoja ja ratkaisuja sekä tunnistaa opiskeluunsa ja elämäntilanteisiinsa mahdollisesti liittyviä ongelmia. (Bovallius-ammattiopisto 2011b, 14.)

Psykologi, terveydenhoitaja ja lääkäri auttavat ja antavat tukea henkilökohtaisissa asioissa, jotka voivat liittyä esimerkiksi terveyteen, koulussa jaksamiseen tai tunne-elämään. Kuntoutusohjaaja auttaa, esimerkiksi opintojen rahoitukseen liittyvissä asioissa sekä varaa aikoja terveydenhoitajalle, psykologille ja lääkärille. (Bovallius-ammattiopisto 2011a, 14–16.) Opiskelijaterveydenhuollon tavoitteena on ylläpitää ja parantaa opiskelijoiden psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista toimintakykyä. Bovallius-ammattiopistossa opiskelijaterveydenhuolto toteutuu yhteistyössä kunnallisten terveyspalveluiden kanssa. Yleinen opintoihin liittyvä ohjaus- ja neuvontatyö kuuluvat esimerkiksi kuntoutusohjaajalle. Opiskelijajahyvintopalveluiden onnistunut toteuttaminen vaatii moniammatillista sisäistä ja ulkoista verkostoyhteistyötä, jossa kohtaavat opettaja ja sivistystoimen ja sosiaali- ja terveystoimen palvelut. (Bovallius-ammattiopisto 2011b, 15, 18.)

Opiskelun lisäksi opiskelijoita ohjataan erilaisiin vapaa-ajan harrastuksiin ja esimerkiksi opiston asuntola järjestää monipuolista harrastustoimintaa, tarjolla on mm. ratsastusta, sählyä, karaokea, kuntosalia ja kädentaitoja ylläpitäviä kerhoja. Tavoitteena on, että opiskelijalla on mielekästä tekemistä iltaisin ja opiskelijat tutustuvat erilaisiin tapoihin viettää vapaa-aikaa ja kenties löytävät itselleen pysyvän harrastuksen. (Bovallius-ammattiopisto 2011b, 16–17.)

Näiden lisäksi oppilaitoksessa on järjestyssäännöt, joiden tavoitteena on pitää yllä järjestystä ja opiskelijoiden turvallisuutta (Bovallius-ammattiopisto 2011a, 18). Turvallinen opiskeluympäristö kattaa psyykkisen, sosiaalisen ja fyysisen turvallisuuden. Opiston turvallisuus perustuu opiskelijoiden, huoltajien, opettajien ja muun koulun henkilös-

tön yhteistyöhön. Bovallius-ammattiopisto on laatinut kriisisuunnitelman, jossa kuvataan periaatteet ja toimintaohjeet opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Suunnitelma antaa toimintaohjeet myös siitä, miten toimitaan erilaisissa kriisitilanteissa, kuten onnettomuus- tai väkivaltatilanteissa. Järjestyssäännöillä tuetaan opiskelijan turvallisuutta ja opiskelun esteetöntä sujumista. Tavoitteena on myös edistää koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä koulu yhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Ryhmävastuuopettajat huolehtivat siitä, että opiskelijat tuntevat oppilaitoksen ja asuntolan järjestyssäännöt. (Bovallius-ammattiopisto 2011b, 19.)

6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUS ONGELMAT

Tutkimuksemme tarkoitus oli selvittää kuinka tietoisia Bovallius-ammattiopiston opiskelijat ovat opistonsa opiskelijahyvinvointipalveluista sekä kartoittaa Bovallius-ammattiopiston, Pieksämäen yksiköiden, opiskelijahyvinvointipalveluiden laatua, eli tutkimme mitkä palvelut toimivat ja mitä pitäisi kehittää. Teimme tutkimuksen opiskelijoiden näkökulmasta eli haastattelimme kolmannen vuoden opiskelijoita. Tutkimustulosten pohjalta teimme kehittämisehdotuksen ammattioppilaitoksen johdolle. Hyvinvointipalvelut, joista haastattelimme opiskelijoita, ovat: asuntolat, oppilaitoksen keittiö, puhtaanapito, opinto-ohjaus, kuntoutusohjaajan palvelut, terveydenhoitajan palvelut, psykologin palvelut ja vapaa-ajan toiminta. Lisäksi kysyimme opiskelijoilta turvallisuuden liittyvistä asioista ja siitä, miten opiskelijat ymmärtävät käsitteen opiskelijahyvinvointipalvelu.

Tutkimuskysymykset:

1. Kuinka tietoisia Bovallius-ammattiopiston opiskelijat ovat opistonsa opiskelijahyvinvointipalvelujen olemassa olosta?
2. Mitkä Bovallius-ammattiopiston hyvinvointipalvelut toimivat opiskelijoiden mielestä hyvin ja mitä pitäisi kehittää?
3. Kuinka opiskelijat voivat itse mielestään vaikuttaa ja osallistua Bovallius-ammattiopiston hyvinvointipalveluihin?

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

7.1 Työnlähtökohdat ja kohderyhmä

Opinnäytetyömme työstäminen alkoi keväällä 2010, jolloin sovimme työmme aiheesta Bovallius-ammattiopiston kanssa. Saimme ehdotukseksi kartoittaa Bovallius-ammattiopiston opiskelijahyvinvointipalveluiden laatua. Aluksi aihe oli laajanoloinen, eikä sitä oltu vielä rajattu tarpeeksi. Opinnäytetyömme työstäminen sai kunnolla alkunsa syksyllä 2010, kun opinnäytetyö ja tutkimusmenetelmät opintokokonaisuus alkoi ja teimme tutkimussuunnitelman. Tutkimussuunnitelmaa tehdessämme saimme rajattua aihetta ja etsimme aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja tutkimuksia. Alun perin suunnitelimme haastattelevamme Bovallius-ammattiopiston kolmeakymmentä erityisopiskelijaa, mutta tutkimussuunnitelman edetessä päätimme lopulliseksi määräksi kaksikymmentä opiskelijaa.

Tutustuimme kirjallisuuteen, jossa oli ohjeita erityisryhmien haastattelusta ja haastattelukysymysten asettelusta. Työstimme haastattelukysymyksiä pitkin kevättä 2011. Huhtikuun 2011 alussa olimme saaneet haastattelukysymykset valmiiksi ja teimme testihaastattelut 11.4.2011. Testihaastattelussa haastattelimme kahta Bovalliuksen kolmannen vuoden opiskelijaa. Huomasimme testihaastatteluiden jälkeen, että kysymykset kuulostivat liian vaikeilta testihaastateltaviemme mielestä.

Testihaastatteluiden jälkeen muokkasimme haastattelukysymyksiä yksinkertaisemmiksi ja huhtikuun 2011 lopussa lopulliset haastattelukysymykset (liite 1) olivat valmiit, jonka jälkeen teimme kaikki varsinaiset haastattelut toukokuun 2011 aikana. Lopullisia varsinaisia haastatteluja teimme seitsemäntoista, jotka kaikki nauhoitettiin. Nauhoitetut haastattelut litteroimme kesä-elokuun 2011 aikana. Haastattelu aineiston analysoinnin vaihe kesti syyskuusta 2011 tammikuun 2012 alkuun saakka. Raportin aktiivisen kirjoittamisen aloitimme joulukuussa 2011, mikä jatkui tammikuun 2012 loppuun saakka.

7.2 Kvalitatiivinen tutkimus ja haastattelun etuja ja haittoja

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus pyrkii tarkastelemaan tutkimuksen kohdetta kokonaisvaltaisesti ja kuvaamaan todellista elämää (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161). Tässä tutkimusotteessa tarkastellaan luonnollisia tilanteita, joita ei voi järjestää kokeeksi tai joissa ei voi myöskään juuri kontrolloida vaikuttavia tekijöitä. Laadullinen tutkimusote voidaan myös etsiä tietoa syy-seuraussuhteista, joita ei voi tutkia eri kokeiden avulla. (Metsämuuronen 2008, 14). Tutkija ei päätä siitä, mikä on tärkeää tietoa, koska tutkija pyrkii päinvastoin paljastamaan odottamattomia asioita (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164).

Määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus puolestaan perustuu kohteen kuvaamiseen ja tulkitsemiseen tilastojen ja numerojen avulla. Määrällisessä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita esimerkiksi erilaisista luokitteluista, vertailuista, syy-seuraussuhteista ja numeerisiin tuloksiin perustuvasta ilmiön selittämisestä. Määrälliseen tutkimussuuntaukseen sisältyy erilaisia laskennallisia ja tilastollisia analyysimenetelmiä. (Tuomivaara 2005, 28–30.) Tämän perusteella voimme todeta, ettei opinnäytetyömme ole puhtaasti määrällinen tutkimus, mutta tutkimustuloksissa on vivahteita määrällisestä tutkimuksesta. Tämä näkyy mm. siten, että olemme esittäneet numeerisia tuloksia haastatteluiden osalta, kuten esimerkiksi ”kuusi opiskelijaa oli sitä mieltä, että...” tai ”puolet opiskelijoista haluisi...”. Olemme kuitenkin pyrkineet välttämään turhan tarkkojen lukujen esittämistä, sen sijaan olemme todenneet, että joko puolet tai suurin osa on tätä mieltä jne.

Määrällisen tutkimuksen parina pidetäänkin yleensä laadullista tutkimusta, jossa pyritään ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti. Laadullisen ja määrällisen menetelmäsuuntauksen välistä eroa korostetaan, vaikka molempia suuntauksia voidaan käyttää myös samassa tutkimuksessa ja molemmilla suuntauksilla voidaan selittää, tosin eri tavoin, samoja tutkimuskohteita. Osa analyysimenetelmistä perustuu vahvasti laadullisen tutkimuksen tai määrällisen tutkimuksen suuntaukseen. (Tuomivaara 2005, 30–35.) Näkemyksemme mukaan tutkimuksessa voi olla siis samanaikaisesti sekä määrällisiä että laadullisia piirteitä. Haluammekin korostaa, että tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, mutta siinä on havaittavissa myös määrällisen tutkimuksen ominaisuuksia.

Kvalitatiivisissa tutkimuksissa suositaan ihmistä tiedon keruun välineenä, koska tutkija pitää omia havaintojaan ja tutkittavien kanssa käytyjä keskusteluja luotettavampana tietona verrattuna eri mittausvälineillä hankittuun tietoon. Tätä perustellaan sellaisella näkemyksellä, että ihminen pystyy sopeutumaan joustavasti eri tilanteisiin. Tiedonhankintaa saatetaan täydentää käyttämällä lomakkeita tai testejä. Aineiston hankinnassa suositaan metodeja, joissa saadaan esille tutkittavien näkökulmat ja ”ääni”. Laadullisia metodeja ovat esimerkiksi teemahaastattelu, osallistuva havainnointi, ryhmähaastattelu sekä tekstien diskursiiviset analyysit. Aineiston hankinnassa kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti eikä satunnaisesti, mutta tapauksia käsitellään silti ainutlaatuisina. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164.)

Tutkimusotteemme on selvästi laadullinen, koska emme ole missään vaiheessa pyrkineet vahvistamaan yhtäkään teoriaa, vaan olemme ottaneet avoimesti vastaan opiskelijoilta saatua odottamatonta tietoa. Emme ole määritelleet mikä tieto on tärkeää ja mikä ei. Meillä tutkijoilla ei ollut vastauksista minkäänlaisia ennakkokäsityksiä, jotka olisivat ohjanneet tutkimustamme. Lisäksi tutkimuksemme kuvaa epäilemättä todellista elämää, koska selvitimme opiskelijoiden mielipiteitä palveluista, jotka ovat osa heidän päivittäistä opiskelijaelämää. Valitsimme tietyn kohdejoukon tarkoituksella eli valitsimme viimeisen vuoden opiskelijat haastateltaviksi, koska heillä on eniten kokemusta opiston hyvinvointipalveluista. Silti käsitelimme saatuja vastauksia ainutlaatuisina ja pyrimme ottamaan tulosten tarkastelussa näkyville vastaajien mielipiteitä laidasta laitaan. Aineiston hankinnassa menetelmänä käytimme yksilöhaastattelua, joka on yksi laadullisista aineistonkeruumenetelmistä. Valitsimme haastattelun menetelmäksi aineistonhankintaan, koska halusimme saada jokaisen vastaajan omat mielipiteet esille.

Eri tiedonkeruumuodoissa haastattelussa on merkittävä etu se, että aineiston keruuta voidaan säädellä joustavasti vastaajan ja tilanteen mukaan. Myös haastattelukysymysten järjestystä voi muuttaa ja vastauksia voi tulkita paremmin kuin esimerkiksi postikyselyssä. Haastattelu valitaan tiedonkeruumenetelmäksi usein tietyistä syistä, mutta varsinkin silloin, kun halutaan korostaa ihmistä tutkimustilanteessa subjektina. Haastateltavalle annetaan täten mahdollisuus kertoa vapaasti häntä koskevista asioista (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 205.) Tarvittaessa tutkija voi pyytää haastateltavaa täsmentämään vastauksiaan (Metsämuuronen 2008, 39).

Haastattelussa pystyy näkemään vastaajan ilmeet ja eleet ja vastaajalta voi saada enemmän tietoa kuin tutkija alun perin ennakoi. Tutkija voi myös tietää ennalta, että aihe tuottaa monitahoisia vastauksia ja valitsee siksi haastattelemisen tutkimusmenetelmäksi. Lisäksi haastattelua tarvitaan silloin, kun tutkitaan vähän kartoitettua tai arkaa aihetta. Tosin joidenkin tutkijoiden mielestä arkaan aiheeseen sopisi paremmin kyselylomake, koska vastaaja voi tällöin jäädä anonyymiksi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 205–206.) Haastattelu valitaan tiedonkeruumenetelmäksi myös silloin, kun halutaan kadon jäävän mahdollisimman pieneksi (Metsämuuronen 2008, 39).

Haastattelun hyvinä pidetyt puolet voivat olla toisaalta myös ongelmallisia. Haastattelut pelkästään voivat viedä todella paljon aikaa ja lisäksi ne vaativat huolellista suunnittelua ja haastattelijan rooliin paneutumista. Haastatteluun sisältyy monia virhelähteitä, jotka johtuvat haastattelijasta, vastaajasta ja koko tilanteesta. Haastateltavilla on taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia ja tutkija voi saada ylimääräistä tietoa aiheista, joista tutkija ei aio edes kysyä. Vastaaja saattaa esimerkiksi esittää ns. hyvää kansalaista tai paljon asioista tietävää. Vastaaja vaikenee ehkä mielellään esimerkiksi sairauksista, vajavuuksista, rikoksista tai taloudellisesta tilanteestaan. Täytyy siis muistaa, että haastatteluista saatu aineisto on konteksti- ja tilannesidonnaista, joten vastaajat saattavat puhua haastattelussa eri tavalla kuin jossain muussa tilanteessa. Tämän takia tuloksia ei pidä yleistää liikaa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 206–207.)

7.3 Aineistonkeruu

Tutkimusaineistoin hankimme haastattelemalla seitsemäätoista opiskelijaa, jotka kaikki olivat Bovallius-ammattiopiston viimeisen vuoden opiskelijoita. Nauhoitimme haastattelut kirjastosta lainatuilla nauhureilla, jonka jälkeen litteroimme haastattelut. Päädymme valitsemaan haastattelun menetelmäksemme, koska esimerkiksi kyselylomakkeen täyttäminen olisi ollut joidenkin opiskelijoiden kohdalla lähes mahdotonta. Lisäksi, jos opettajat olisivat auttaneet opiskelijoita lomakkeiden täytössä, vastaukset eivät olisi välttämättä opiskelijan omia rehellisiä mielipiteitä. Opettajan läsnäolo olisi siis voinut tuoda opiskelijalle paineita vastata tietyllä tavalla tai opettaja olisi saattanut tiedostamattaan ohjata vastaamaan vastoin opiskelijan mielipiteitä.

Aineistonkeruussa käytimme tutkimushaastattelun lajeista teemahaastattelua eli puoli-strukturoitua haastattelua. Teemahaastattelu on siis lomakehaastattelun ja strukturoimattoman haastattelun välimuoto. Kyseisessä haastattelun lajissa haastattelu etenee tiettyjen teemojen varassa eikä sisällä yksityiskohtaisia kysymyksiä kuten lomakehaastattelussa. Kysymyksiä ei tarvitse esittää samalla tavalla sanatarkasti tai edes samassa järjestyksessä vastaajille, mikä auttaa tuomaan tutkittavien äänen kuuluviin. Teemahaastattelussa vastaajan tulkinnat asioista ja asioille antamat merkitykset ovat keskeisessä asemassa. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47–48.)

7.4 Opiskelijoiden haastatteleminen

Haastattelimme kaiken kaikkiaan yhteensä seitsemäätoista henkilöä, koska yksi haastateltavista oli sairastunut ja kahta opiskelijaa emme haastatelleet, koska olimme käyttäneet heitä testihaastatteluihin. Haastattelimme opiskelijoita Pieksämäen Bovalliuksen kolmessa eri yksikössä: Soiselässä, Nikkarilassa ja Bovallius-keskuksessa. Haastattelujen kesto vaihteli noin viidestä minuutista 30 minuuttiin. Kaikki haastattelut tapahtuivat tyhjässä luokahuoneessa, jossa oli vain haastattelijan ja vastaajan. Kahden opiskelijan haastattelut tapahtuivat puutyö verstaassa.

Ennen varsinaisen haastattelun aloitusta esittelimme itsemme ja kerroimme vielä vastaajalle tutkimuksestamme sekä haastatteluiden nauhoituksesta, koska halusimme lieventää vastaajan mahdollista jännitystä. Samanlaista menettelyä suositellaan Ruusuvuoren ja Tiittulan kirjassa. Haastattelu täytyy siis aloittaa ja lopettaa noudattamalla arkikeskustelun sääntöjä ja ennen varsinaista haastattelua luodaan yhteistä maaperää. Ennen haastattelua tutkija kysyy haastateltavalta luvan nauhoitukselle sekä esittelee itsensä vastaajalle ja kertoo tutkimuksen tavoitteista. Nämä alussa käytävät keskustelut eivät yleensä näy litteroidussa aineistossa. Itsestä kertominen voi etäännyttää haastattelijan ja vastaajan toisistaan, mutta voi myös toisaalta rakentaa yhteisyyttä heidän välilleen. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 24–25.) Emme tienneet kuinka opettajat olivat informoineet opiskelijoita tutkimuksestamme etukäteen, vaikka olimme esittäneet sähköpostitse toiveen, että opiskelijoita informoitaisiin asiasta etukäteen. Istuimme aina haastateltavan kanssa pöydän ääressä kasvokkain ja nauhurin sijoitimme pöydälle väliimme, jolloin molempien puhe tallentui nauhurille.

Meillä oli haastattelutilanteissa mukana lomake, johon kirjasimme ylös haastateltavan iän, sukupuolen ja sen, ovatko he asuneet opiston asuntoloissa. Lisäksi kirjoitimme haastattelujen jälkeen muistiinpanoja tunnelmasta, haastateltavan olemuksesta ja häiriötekijöistä haastattelun aikana. Haasteltavista opiskelijoista naiset kertoivat mielipiteistään selvästi enemmän ja avoimemmin kuin miehet. Lisäksi naiset vaikuttivat aidosti kiinnostuneilta haastattelusta, koska he uskalsivat ottaa jatkuvasti katsekontaktia ja miettivät mitä vastaavat. Jotkut naisista jännittivät tilannetta alussa selvästi, mutta alku jutustelun jälkeen he rentoutuivat. Yksi jopa tutkiskeli nauhuria kiinnostuneena ennen haastattelun aloittamista. Naisista jäi sellainen vaikutelma, että he arvostivat haastattelua. Sen sijaan muutamat miesopiskelijat viestivät eleillään ja vastauksillaan kiinnostuksen puutetta haastattelua kohtaan. Pari miesopiskelijoista vältteli katsekontaktia koko haastattelun ajan ja mumisivat osan vastauksista. Miesten haastatteluiden kohdalla oli toisaalta aistittavissa myös pientä ujostelua, koska heitä tuli haastattelemaan kaksi nuorta naisopiskelijaa. Lisäksi nämä miehet antoivat todella lyhyitä vastauksia ja antoivat vaikutelman, että he haluavat tilanteesta pois nopeasti. Joissain vastauksissa paistoi myös pieni uhmakkuus haastattelua kohtaan.

H: No ootkos käyny psykologin luona?

V: Kuules en oo tarvinnu semmosia koska mun pää on ihan hyvässä kunnossa, ei hirveemmin kiinnosta psykologit.

H: Mites onko psykologi sinulle tuttu tai oletko käyny sen vastaanotolla?

V: No en kyllä oo moisesta kuullu, kun en oo mikkään hullu.

Kaksi miesvastaajista vaikutti todella jännittyneiltä koko haastattelun ajan. Heiltä tuli todella lyhyitä vastauksia ja toisella oli puheentuottamisen kanssa ongelmia, mihin on vaikuttanut varmaan muukin kuin jännittäminen. Toinen näistä miehistä koki kysymykset vaikeiksi ja hän jäikin aina miettimään kysymyksiä katsoen haastattelijaa silmiin suu auki. Häneltä sai todella vähän omia mielipiteitä, vaikka hänelle yritettiin selittää kysymyksiä eri tavoilla. Oli kuitenkin myös miesopiskelijoita, jotka kertoivat sujuvasti mielipiteitään ja antoivat kehittämisideoita. Osa naisista ja miehistä kertoivat pelkästään positiivisia mielipiteitä palveluista ja osa heistä vastasi jatkuvasti negatiiviseen sävyyn. Jotkut vastaajista kertoivat sekä positiivisia että negatiivisia mielipiteitä. Yhden haastattelun aikana viereisestä huoneesta kuului melua, joka häiritsi haastattelua pienen hetken ja haittasi vähän nauhoitteen kuuntelua jälkeenpäin. Haastattelun aikana meidän haastat-

telijoiden ymmärtämistä vaikeuttivat muutamien vastaajien änkytys ja mumiseva puhe-tyyli.

Vastaajista seitsemän oli naisia ja miehiä oli kymmenen. Yhden miesvastaajan vastaukset hylkäsimme, koska hän vastasi kaikkiin kysymyksiin ”en tiedä”, joten hyödynsimme tutkimuksessamme kuudentoista haastateltavan vastauksia. Lisäksi yhden haastattelun kohdalla kävi niin, että nauhurista loppui huomaamatta virta kesken haastattelun. Haastateltava ehti vastata seitsemän aihealueen kysymyksiin kymmenestä ennen virran loppumista. Litteroimme ja tarkastelimme hänen vastaukset, jotka ehtivät tallentua nauhalle. Litteroinnin jälkeen meillä oli kirjoitettuna yhteensä 60 tekstisivua haastatteluaineistoa rivivälillä 1,5.

7.5 Aineiston analysointi

Laadulliselle analyysille on ominaista, että tutkimuskysymykset ja aineisto ovat tiiviissä vuoropuhelussa keskenään, koska aineisto yksinään tarjoaa harvemmin suoria vastauksia alkuperäisiin tutkimuskysymyksiin (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen (toim.) 2010, 13). Aineiston keräämisen ja puhtaaksi kirjoittamisen jälkeen yksi tärkeimmistä vaiheista on tehdä aineiston sisällön analyysi, koska analyysivaiheessa selviää millaisia vastauksia tutkittavaan asiaan saadaan (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 209).

Aloitimme aineiston analysoinnin lukemalla litteroidun aineistoin ajatuksen kanssa useaan kertaan ja samalla teimme aineistoon omia huomioitamme. Tämän lisäksi mietimme työmme kannalta keskeisiä käsitteitä ja perehdyimme käsitteisiin kirjallisuuden avulla. Käytimme aineiston analyysissä Syrjäläisen (1994) sisällönanalyysin mallia. Tämän mallin mukaan analyysi lähtee liikkeelle siitä, että tutkija tuntee aineistonsa perin pohjin ja kirjallisuuteen tukeutuen hallitsee tutkimuksensa keskeiset käsitteet. Tämän jälkeen tutkija teoretisoi ja sisäistää aineistonsa sekä luokittelee sen karkeasti eri luokkiin tai teemoihin. (Metsämuuronen 2008, 50–51.) Perusteellisen aineistoon perehtymisen jälkeen järjestelimme vastaukset ryhmiin haastattelukysymysten aihealueiden mukaan, esimerkiksi kokosimme kaikki kuntoutusohjaajan palveluihin liittyvät vastaukset yhdeksi tiedostoksi.

Luokittelun jälkeen tutkimustehtävä ja käsitteet vielä täsmentyvät. Tutkija luokittelee aineistoaan uudestaan, koska tutkimusaineiston ilmiöiden määrä sekä aineiston poikkeukset tarkentuvat. Tämän jälkeen uusia luokkia puolletaan ja horjutetaan tutkimusaineiston avulla, mitä kutsutaan ristiinvalidoinniksi. (Metsämuuronen 2008, 50–51.) Luokittelimme vastaukset aihealueiden sisällä ”tyytyväisiin”, ”ei täysin tyytyväisiin” ja ”ei ole kokemusta” ryhmiin. Tämän jälkeen tarkastelimme vastauksia uudelleen ja toimme esille opiskelijoiden vastauksista nousseita asioita. Lopuksi tutkija tekee johtopäätökset luokittelunsa pohjalta. Sisällönanalyysia voi helpottaa erilaisten miellekarttojen avulla, sillä ne auttavat tutkijaa hahmottamaan suurta kokonaisuutta. Lisäksi miellekartat nostavat esille oleellisia ja epäoleellisia asioita sekä selkiyttävät eri osien välisiä suhteita. (Metsämuuronen 2008, 50–51.) Tutkimuksemme lopussa on kaksi esimerkkiä siitä kuinka jäsensimme opiskelijoiden vastauksia (Liite 2).

8 TUTKIMUSTULOKSET

8.1 Bovallius-ammattiopiston opiskelijoiden tietoisuus hyvinvointipalveluista

Aluksi selvitimme opiskelijoiden tietämystä käsitteestä ”opiskelijahyvinvointipalvelu”. Haastateltavista suurin osa, kaksitoista opiskelijaa, ei osannut sanoa, mitä sana opiskelijahyvinvointipalvelu voisi tarkoittaa. Neljä opiskelijaa toi esille, että sana opiskelijahyvinvointipalvelu liittyy jotenkin siihen, että opiskelijalla on hyvä olla opistossa ja että heidän hyvinvoinnistaan pidetään huolta. Nämä neljä opiskelijaa arvelivat, että terveydenhoitaja voisi olla hyvinvointipalveluista vastaava taho. Lisäksi kaksi opiskelijaa mainitsi myös psykologin olevan hyvinvointipalveluista vastaava henkilö yhdessä terveydenhoitajan kanssa. Yksi opiskelija nimesi myös opinto-ohjaajan kuuluvan vastaamaan opiskelijahyvinvointipalveluista terveydenhoitajan ja psykologin kanssa.

Esitimme opiskelijoille jatkokysymyksen, jossa kysyimme, mitä heille tulee mieleen sanasta opiskelijahyvinvointipalvelu. Tähän kysymykseen yksitoista opiskelijaa kertoi ajatuksiaan liittyen sanaan. Opiskelijoille tuli mieleen sanasta positiivisia asioita, joiden avulla heidän opiskelunsa olisi mahdollisimman helppoa. Opiskelijat esimerkiksi mainitsivat, että sanasta tulee mieleen palveluja, joiden avulla heidän terveyttä yritettäisiin parantaa. Haastateltavista viisi totesi, ettei heille tule sanasta mitään mieleen.

Kysyimme myös osaavatko opiskelijat nimetä yhtään opiskelijahyvinvointipalvelua opistostaan. Puolet haastateltavista osasi nimetä ainakin yhden palvelun ja puolet haastateltavista ei osannut nimetä yhtään palvelua. Terveystoiminnan tarjoamat palvelut osasi nimetä kahdeksan opiskelijaa, lisäksi kolme opiskelijaa mainitsi psykologin palvelut. Lisäksi yksi opiskelija mainitsi opinto-ohjaajan tarjoamat palvelut. Huomasimme, että haastattelun alussa vain neljä opiskelijaa osasi nimetä palveluja, mutta haastattelun edetessä määrä kasvoi kahdeksaan opiskelijaan.

H: Niin tiiätkö sie mitä tarkottaa tuo sana opiskelijahyvinvointipalvelu?

V: Eiks se yleisesti ottaen niitä terveydenhuolto palveluja niinku lääkäri ja psykologi ja psykiatri ja kaikki semmoset.

H: Tiiätkö mitä sana opiskelijahyvinvointipalvelu tarkottaa?

V: No onko se sitä, että on hyvä olla tiällä, ajetaan meidän asioita eteenpäin ja pietään huolta meidän oikeuksista..?

H: Joo Ossaatko luetella mitä palveluja täältä löytyy?

V: Onhan täällä terveydenhoitaja, psykologi, opo ja semmosta.

Kerroimme alkukartoituksen jälkeen jokaiselle haastateltavalle kaikki opiskelijahyvinvointipalvelut, mitkä löytyvät heidän opistostaan. Jokaiselle nämä mainitsemamme hyvinvointipalvelut olivat tiedossa, mutta he eivät vain tieneet, että palveluista käytetään nimitystä ”opiskelijahyvinvointipalvelu”.

8.2 Bovallius-ammattiopiston opiskelijoiden kokemuksia hyvinvointipalveluista ja mahdollisuuksista vaikuttaa palveluihin

8.2.1 Asuntola, keittiö ja puhtaanapito

Haastateltavista kymmenen ilmoitti asuvansa koulun asuntolassa, joten esitimme asuntolaan liittyvät kysymykset vain niille, jotka asuivat asuntolassa. Lähes kaikki opiskelijat olivat tyytyväisiä asuntolassa asumiseen, mutta muutamissa haastatteluissa tuotiin esille, että asuntolan rauhattomuus häiritsee viihtymistä. Muutamat opiskelijat kertoivat myös kaipaavansa enemmän omaa rauhaa ja että saisivat oman äänensä kuuluviin. Kaikki opiskelijat kokivat pystyvänsä osallistumaan asuntolassa tapahtuviin asioihin, esimerkiksi siivoukseen, ruuanlaittoon ja yhdessä olemiseen.

H: Mitä sie tykkäät asua tuolla koulun asuntolassa?

V: No hyvinhän siellä ylleensä mennee, kovin rauhallista siellä asua muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta.

H: Hmm joo no pystytkö sie olemaan mukana mukana asuntolassa tapahtuvissa asioissa?

V: Kyllä mie siivoon ja laittelen iltapalojakin ja oon kavereitten kanssa.

Haastateltavista suurin osa oli tyytyväinen kouluruokaan ja keittiön tarjoamiin palveluihin, mutta muutama ilmoitti ruuan olevan toisinaan liian suolaista ja tulisesti maustettua. Toisaalta, kun kysyimme ”Onko jotakin asioita joita haluaisit muuttaa ruokalassa?” saimme vastaukseksi, että ruoka voisi olla parempaa. Opiskelijoista muutama ilmoitti

myös, että ruokalaan on kiva mennä, vaikka siellä olisikin vähän huonompaa ruokaa, koska siellä on kuitenkin hyvin palveleva henkilökunta. Opiskelijat toivoivat myös, että heiltä kysyttäisiin silloin tällöin toiveruokia ja otettaisiin huomioon. Lähes kaikki haastateltavat ilmoittivat, että eivät juuri osallistu keittiön toimintaa millään muulla tavalla kuin ruokailun merkeissä. Seitsemän opiskelijaa ilmoitti, että haluaisi osallistua jollain tavalla keittiön toimintaan, esimerkkinä mainittiin jälkiruokien valmistaminen ja siivous. Kaksi haastateltavista kertoi osallistuvansa keittiön toimintaan auttamalla siivouksessa.

H: Mitä mieltä oot kouluruuasta?

V: No se on..mun mielestä aika suolasta tai aika sellasta tulista välillä että ei siellä välillä pysty syömään sitä ruokaa. Ja sit välillä se on ihan jees kai se johtuu kokista, kun kyllä se joskus tuntuu, että ei oo ollenkaan makua ja joskus on niinku kourallinen suolaa. Kotiruoka maistuu ihan erilainen kun kotituoka.

H: Joo no mikäs on teidän koulun keittiössä ja ruokalassa hyvin?

V: No ainakin palvelu pelaa siellä ja siellä on kivoja kokkeja ja näitä ne on mukavia. Siellä on ihan kiva käydä, vaikka ruoka oliski vähä paha..

Kaikki 16 haastateltua opiskelijaa olivat sitä mieltä, että opisto on siisti ja siivousasiat ovat hallinnassa. Muutama opiskelija toi esille, ettei vessoja ole aina siivottu kunnolla. Jokainen opiskelija kertoi myös osallistuvansa jollakin tavalla opiston siivoukseen, osa tosin kertoi siivoavansa vain asuntolassa. Osa opiskelijoista kertoi osallistuvansa opiston siivoukseen, koska se on osa heidän opintojaan. Eniten oltiin tyytymättömiä asuntolan siisteyteen, 6 opiskelijaa kertoi, ettei ole tyytyväinen asuntolan siisteyteen ja he kaipaisivat enemmän työntekijöiden tukea.

H: Mitäs mieltä sie iit tästä teidän opiston siisteydestä että millasta täällä on?

V: On täällä siisitä kun mekin siivotaan kuule täällä. On varattu silleen siivousvuorot meille opiskelijoille. Silleen tunneilla niinku.

H: Elikkä sie pääset osallistumaan koulun siivoukseen, kuinka useasti?

V: Joo kyllä pääsen osallistumaan koulun siivoukseen, mutta ei se oo joka päivä. Se on semmosta ylläpitösiivousta, perussiivousta, pestään lattiat, imuroidaan, pyyhitään pölyt ja muuta semmosia juttuja. mitä nyt onkaan aina.

H: Onko tää ollu hyvä juttu, että oot päässy mukaan?

V: On joo ehtottomasti, kyllä siitä hyötyy on..

8.2.2 Opinto-ohjaaja ja kuntoutusohjaaja

Kaikki 16 haastateltua opiskelijaa tiesivät kuka on heidän opinto-ohjaajansa ja jokainen osasi myös mainita hänet nimeltä. Kaikki opiskelijat kertoivat olleensa edes jossakin vaiheessa opintojaan tekemisissä opinto-ohjaajan kanssa. Suurin osa mainitsin opinto-ohjaajan pitävän heille oppitunteja ja näitä pidettiin tärkeinä ja hyödyllisinä tulevaisuuden kannalta. Suurin osa opiskelijoista muisti myös tehneensä opinto-ohjaajan kanssa HOJKS:n ja moni osasi jopa selittää, mitä kirjainlyhenne tarkoittaa. Muutamat opiskelijat toivoivat, että olisi hyvä olla enemmän kahdenkeskisiä tapaamishetkiä.

H: kyllä no muistatko tämmösen kun HOJKS?

V: Kyllä mä muistan, kun olin sitä tekemässä, mut on siitä jo kyllä muistaakseni aikaa.

H: Juu, ossaisitko kuvailla miule vähän millasia palveluja se Jaana opo oikeen teille tarjoaa?

V: No hän tarjoaa esim kuinka hakea töihin, mitä ihmissuhteet on, kuinka tullaan muiden ihmisten kanssa toimeen.

H: Juu mitäs mieltä oot hänen palveluista?

V: Ne on hyvin hyödyllisiä ja opettavaisia juttuja että ei niistä valittamista juurikaan ole.

H: Joo no kuinkas sie kuvailisit niitä opon palveluja, että millasia ne oikeen on?

V: se puhuu aina työasioita, että miteen kuuluu olla ja käyttäytyä, jatko-opiskelusta, kaikesta kovin hyödyllisestähän se puhuu

H: Joo, no vois kos sen Jaanan palveluja muuttaa jotenkin paremmaks?

V: Kyllähän niitä ainakin minun makkuun vois jotenkin kehittää, että useemmin vois olla niitä Jaanan tunteja, jos se vaan olis mahdollista.

Haastateltavista opiskelijoista kuusi on täysin tyytyväisiä kuntoutusohjaajan palveluihin. Heidän mielestään kuntoutusohjaajan palvelut ovat mukavia, keskusteluaikoja järjestyy helposti ja palveluja ei tarvitse muuttaa ollenkaan. Nämä opiskelijat ovat keskustelleet kuntoutusohjaajan kanssa opiskeluun, asumiseen, kiusaamiseen ja työelämään siirtymiseen liittyvistä asioista.

Opiskelijoista kolme on käyttänyt kuntoutusohjaajan palveluita ja lisäksi heillä on kehittämisideoita mielessä. He pitävät kuntoutusohjaajaa ammattitaitoisena, mutta hänen pitäisi ottaa enemmän kontaktia opiskelijoihin esimerkiksi pitämällä tunteja ja olemalla läsnä opiskelijoiden keskuudessa. Yhdessä vastauksessa opiskelija sanoi kyseisen ohjaa-

jan viettävän liikaa aikaa toimistossaan. Nämä opiskelijat ovat keskustelleet ohjaajan kanssa työnhakuun ja Kelaan liittyvistä asioista.

H: Ootkos ollu tän kuntoutusohjaajan kanssa tekemisissä?

V: Kyllä mie oon ollu tälläkin viikolla kun täytettiin hakemus.

H: Joo no mitäs mieltä oot hänen palveluista?

V: Ne on hyödyllisiä kun se silleensä auttaa ja hoitaa miun asioita eteenpäin.

H: Ok no ootkos aina päässy hänen luo kun ollut tarvetta?

V: Kyllä mie oon aina päässy.

H: Voiskos hänen palveluja muuttaa jotenkin paremmaks?

V: Hmm no vosihan se joskus tulla tunnilekin meille vaikka puhumaan jostakin.

H: No onks sitte ehotuksia voisko hänen palveluja muuttaa jotenki paremmiks?

V: No varmaan silleen, että et niinku näkyis useemmin ku se on tuolla tuolla toimistossa päivät pitkät, eihän sitä nääkään heti.

H: Aaa.

V: Se on vielä tuolla Bovallius keskuksella nykysin. Vanhalla lukiolla.

H: Nii et se vois ottaa enemmän kontaktia?

V: Nii. Nii ja se ois helpompi aina ja et ja se tulis aina niiku asiakkaalle, et ei asiakas tarvii sinne mennä vaivautumaan. Et sillehän se ois aina niinku helpompi.

Opiskelijoista kuusi ei ole koskaan käyttänyt opiston kuntoutusohjaajan palveluita eivätkä osanneet täten kommentoida niitä. Yksi näistä haastateltavista ei tiedä mitään kyseisestä ohjaajasta, on nähnyt vain kuvan hänestä jossain. Erään opiskelijan kohdalla nauhoitus katkesi kesken, joten emme voi hyödyntää hänen vastaustaan.

8.2.3 Terveystenhoitaja ja psykologi

Haastateltavista kuusi opiskelijaa on käyttänyt psykologin palveluita ja on myös niihin enimmäkseen tyytyväisiä. Näiden haastateltavien mukaan psykologi kuuntelee rauhassa ja ymmärtää ja on helpottanut elämän hankalissa tilanteissa. Eräässä vastauksessa psykologin ammattitaitoa keuhuttiin kiitettäväksi. Osa tyytyväisistä haastateltavista kokee pääsevänsä psykologin juttusille helposti, osa taas kokee päinvastoin. Kahdessa vastauksessa kehittämisideoita olivatkin psykologin luokse pääsemisen helpottaminen esimerkiksi lisäämällä psykologin työaikaa opiskelijoiden keskuudessa. Lisäksi on kaksi opiskelijaa, jotka eivät ole koskaan käyneet opistossa psykologin luona, mutta heillä on

silti positiivinen mielikuva hänen palveluistaan. Näiden kahden opiskelijan mukaan psykologin luokse voi varata ajan keskustelua varten ja psykologi kuuntelee, ymmärtää ja auttaa hankalissa tilanteissa.

H: Ootkos käynyt psykologin vastaanotolla?

V: Kyllä olen ja on tuttu mies.

H: Mitäs mieltä olet hänen palveluistaan?

V: Kyllä täytyy sanoa, että oli hyvin kiitettävää osaamista. Hän kuunteli ja puhui. Mie sain siitä apua.

H: Hyvä, ootkos päässyt sitten keskustelemaan sen kanssa aina kun on ollut tarvetta?

V: Pääsin heti.

H: Juu, pitäisikös hänen palveluja muuttaa jotenkin?

V: Ei tarvitse.

H: Sitten on tämmönen kun psykologi onko se siulle tuttu?

V: Ooon tuttu on, mutta en ole kuule koskaan käynyt hänen vastaanotolla, kun ei ole ollut tarvetta. Mä tiität sen verran, että hän kuuntelee ja ymmärtää jaa sitten hän osaa auttaa jos on hankala tilanne ja sitten se puhuu ja kuuntelee. Hänelle voi tilata ajan keskustella kahen kesken.

H: Aivan, voisikos hänen palveluja muuttaa jotenkin? Tai ossaatko sano, vaikka et ole käyttänyt hänen palveluja?

V: No en kyllä nyt osaa sanoa, kun ei ole yhtään kokemusta hänestä niin ei ole pahaa sanottavaa.

Eräs psykologin palveluita käyttänyt opiskelija antoi pelkästään negatiivista palautetta. Hän ei ymmärrä miksi edes kävi psykologin luona ja kokee fyysisiä ongelmia hoitavat ihmiset hyödyllisemmiksi kuin psykologit. Hänenkin mielestään psykologin luokse oli vaikeaa päästä, koska psykologi ei ollut opistolla, vaan hänen luokseen oli useita kilometrejä. Haastateltavista opiskelijoista seitsemän ei ole koskaan käynyt opistossa psykologin luona eikä heillä ollut mitään sanottavaa hänen palveluistaan.

Opiskelijoista kahdeksan ovat täysin tyytyväisiä terveydenhoitajan palveluihin eli he pitävät terveydenhoitajan persoonasta ja vastaanotolle pääsee helposti eikä haastateltavilla ole mitään kehittämideoita. Haastateltavista seitsemän pitää terveydenhoitajan persoonasta ja palveluja hyvinä, mutta ajan saaminen vastaanotolle on vaikeaa. Opiskelijoiden mielestä terveydenhoitaja ei ole tarpeeksi usein opistolla paikan päällä ja akuuteissa tilanteissa hän ei ole välttämättä käytettävissä. Erään opiskelijan mukaan ajanvaraus saattaa mennä jopa viikkojen päähän ja toisinaan ajan terveydenhoitajalle saa helposti, mutta toisinaan ei. Yksi haastateltavista sanoi, ettei päässyt vastaanotolle, koska

asuntolan ohjaajat eivät muistaneet varata aikaa. Eräs opiskelija ei ole koskaan käynyt opiston terveydenhoitajan vastaanotolla eikä hänellä ole asiaan muutakaan kommentoitavaa.

H: Oletkos käynyt terveydenhoitajan luona?

V: Kyllä olen käynyt.

H: Mitäs mieltä oot ollu hänen palveluista?

V: Ihan hyvä juttu, osaa hommansa ja on ystävällinen ja mukava.

H: No onkos hänen vastaanotolle ollut helppo päästä?

V: Kyllä on ollut ihan hyvin päässyt sinne, kun on vaan ajan varannut etukäteen.

H: Voiskos hänen palvelujaan muuttaa paremmaksi?

V: Voisihan se täällä hieman useammin olla, jos tulee jotakin.

H: Juu no mitäs mieltä oot sen palveluista?

V: Mukava nainen, jonka vastaanotolle on helppo ja hyvä mennä ei tarvii jännittää turhia.

H: Joo onko sinne sitten ollu helppo päästä?

V: Joskus on hyvinkin vaikeeta päästä ja toisinaan pääsee heti.

H: Voiskos niitä terveydenhoitajan palveluja muuttaa jotenkin paremmaksi?

V: Pitäs tehä vähän helpommaks se pääsy sinne, ettei tarviis aina viikkoja ootella aikaansa.

8.2.4 Vapaa-aika ja turvallisuus

Haastateltavista 14 on tyytyväisiä opiston järjestämään vapaa-ajan toimintaan, mutta myös kritiikkiä löytyy jonkin verran. Vapaa-ajantoiminta koetaan tärkeäksi, sillä se tuo vastapainoa opiskelulle. Useissa vastauksissa mainittiin, että vaihtoehtoja on riittävästi. Vastauksissa tuli esille seuraavia vapaa-ajan toimintoja: hiphop-tanssi, karaoke, disko, sähly, ratsastus, uinti, kuntosali sekä erilaiset pelit. Opiskelijoista neljä pääsee suunnittelemaan ja järjestämään vapaa-ajan toimintoja ja kaksi haastateltavaa ei pääse, vaikka haluaisikin. Muut haastateltavista eivät halua osallistua suunnitteluun ja järjestämiseen. Muutamasta vastauksesta käy ilmi, että oppilaskuntaan kuuluvat opiskelijat pääsevät todella vaikuttamaan vapaa-ajan toimintojen suunnittelussa.

H: Mutta sitten kysyn vapaa-ajasta, että järjestääkö opisto mitä toimintaa?

V: Noo monenki laista sählyy, uintii, tanssii ja kaikkee liikuntaa silleen.

H: Juu no mitä mietä oot tästä vapaa-ajan toiminnasta?

V: Tosi hyvä juttu, ei tarvii ite liikaa pähkäillä et mitä tekis.

H: Juu pääsetkös ite jotekin järjestämään vapaa-ajan toimintaa?

V: En mä en katos kuulu siihen oppilaskuntaa ja sit ne asuntolan ohjaajat kans päättää.

Muutamassa vastauksessa kritisoidaan enemmän juuri tätä suunnittelua ja järjestämistä. Näiden opiskelijoiden mukaan ohjaajat eivät ota tarpeeksi huomioon opiskelijoiden mielipiteitä, joten tuntuu turhalta edes ehdottaa mitään tekemistä vapaa-ajalle. Näiden 14 opiskelijan lisäksi on myös yksi haastateltava, joka ei näe mitään hyvää opiston vapaa-ajan toiminnoissa. Hän kokee, ettei siellä ole mitään mieleistä tekemistä ja jättäytyy niistä mieluummin kokonaan pois.

H: Kyllä no mitäs mieltä olet vapaa-ajan toiminnasta?

V: No se on ihan oookoo, jos vaan ite keksii tekemistä. Että se on harmillis-ta vaan jos ei tykkää uida tai ratsastaa tai tanssia. että vois käydä vaikka keilaamassa tai mitä nyt porukka halua...Ja onhan täällä se diskokin sit kerran kuussa tai se on siellä Savon solmussa et sinne voi mennä jos kuka tykkää.

H: joo kyllä, no ootko ite sitten päässy suunnittelemaan tai järjestämään tätä vapaa-ajan toimintaa?

V: En minä sitä oo päässy suunnittelemaan, oppilaskunta siitä päättä, mutta mä en siihen kuulu, enkä mä silleen haluakaan siihen.

Haastateltavista 10 tuntee olonsa turvalliseksi opistolla koulupäivien aikana. Opistolla tarkoitetaan siis koulurakennuksia, ei asuntoloita. Opiskelijoiden mukaan turvallisuutta opistolla tuovat koulukaverit, riittävä henkilökunta, rakennukset, palohälyttimet, siisteys sekä järjestyssäännöt. Haastateltavista viisi ei tunne oloaan turvalliseksi opistolla, koska tietyt koulutoverit riehuvat ja jopa päälleikäymisiä on tapahtunut. Eräs opiskelija koki huolimattomasta siivouksesta johtuvat vesilätäköt turvallisuusriskiksi.

H: Joo. Sitten turvallisuudesta eli tuntuuko tää opisto turvalliselta?

V: Kyllä.

H: No millaset asiat tekee sun olon turvalliseks täällä opistossa?

V: Mmm. Tää koko koulurakennus, ja sitte koulukaverit. Jaaa... Koko tää henkilökunta mikä täällä on.

H: No sit turvallisuudesta, tuntuuko opisto turvalliselta?

V: Kyllähän täällä varmaan turvallista sillee et, ei tääl ainakaa oo silleen niinku paitsi ainoastaan mä en joskus on sillä tavalla laiminlyöty et jätetään joku lätäkkö joku lentää siinä. Et siinä on aino se riski, että te-hään joku työ eikä katsota, että se on varmasti silleen, toisilla on semmo-set kengät et lentää aina nenälleen.

Opiskelijoista seitsemän kokevat asuntolat turvallisiksi ja turvallisuutta tuovat kämppäkaverit, ohjaajat, yövartijat sekä oman huoneen rauha. Loput kahdeksan haastateltavaa eivät koe asuntolaa turvallisiksi. Turvattomuuden tunne johtuu levottomista asukkaista, jotka saattavat aiheuttaa jopa tappeluita. Yksi opiskelija koki turvallisuusriskiksi sen, jos asuntolassa työskentelevä ohjaaja ei ota hygieniää huomioon keittiössä tai siivouksessa.

H: Tuntuuko tää opisto turvalliselta?

V: Kyllä se yleensä tuntuu..kun on opettajia riittävästi ja ne kattoo et kaikki käyttäytyy kunnolla.

H: Entäs asuntola?

V: Se on vähän kakspiippunen juttu, mut sanon, että ei tunnu turvalliselta. Koska siellä niitä riehujia ja päälle tulijoita. Mut kyllä ne ohjaajat yrittää puuttuu kaikkeen, mutta liian usein pääsee syntyä sitä pelottavaa tappelua.

9 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

9.1 Eettisyys

Tutkijan on otettava huomioon tutkimuksentekoon liittyvät eettiset kysymykset. Tutkimusta tehdessä tulee noudattaa rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta mm. tulosten tallentamisessa, esittämisessä ja koko tutkimuksen arvioinnissa. Yksi keskeinen periaate on se, että toisen kirjoittamaa tekstiä ei plagioida, jolla tarkoitetaan toisen tekstin esittämistä omana tekstinä. Toisen tekstiä lainattaessa täytyy käyttää asianmukaisia lähde-merkintöjä, joilla teksti osoitetaan lainaukseksi. Toinen keskeinen periaate koskee tulosten julkistamisessa noudatettavaa avoimuutta. Tuloksia ei siis saa yleistää kritiikittömästi eikä niitä sepitetä tai kaunistella. Lisäksi raportointi ei saa puutteellista eikä harhaanjohtavaa. Tutkimuksessa käytettyjen menetelmien lisäksi raportoinnissa pitää näkyä tutkimuksen puutteet ja tuloksia ei saa vääristää esimerkiksi muokkaamalla alkupe- räisiä havaintoja. Tutkimusryhmässä kaikkien tutkimusta tehneiden työpanosta täytyy kunnioittaa mainitsemalla julkaisussa kaikki tutkimusryhmän jäsenet, kukaan jäsen ei saa omia aineistoja. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 23–27.)

Tiedonhankintatavoissa lähtökohtana on ihmisarvon kunnioittaminen. Ihmisillä pitäisi olla mahdollisuus päättää osallistuvatko he tutkimukseen. Tutkimukseen osallistuvilta edellytetään suostumus, johon on perehdytty kunnolla. Suostumuksella kunnioitetaan ihmisarvoa estämällä ihmisten manipulointi tutkimuksessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 25.) Meidän ei tarvinnut kysyä opiskelijoilta erikseen lupaa haastatteluihin, koska apulaisrehtori Anna-Liisa Mäki-Tikkalan mukaan opiskelijoiden lupa-asiat tämänkaltaisissa asioissa on hoidettu kuntoon jo opintojen alkuvaiheessa (Anna-Liisa Mäki-Tikkala, henkilökohtainen tiedonanto 15.2.2011). Tämän lupamenettelyn tarkoitus on osallistaa opiskelijoita ammattiopistonsa kehittämisessä ja varmistaa opiskelijoiden kuulluksi tuleminen. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 1998.) Varmistimme kuitenkin jokaiselta opiskelijalta ennen haastattelua, että haluavathan he varmasti osallistua haastatteluun ja annoimme mahdollisuuden myös kieltäytyä siitä.

Tutkimukseen osallistuvalla henkilöllä täytyy myös selvittää mitä tulee tapahtumaan niin, että osallistuja ymmärtää annetun informaation. Näiden vaatimusten noudattami-

nen voi olla vaikeaa tutkimusta tehdessä ja esimerkiksi lapset eivät voi osallistua tutkimukseen, jos ehtona on kypsä päätöksenteko liittyen tutkimukseen osallistumiseen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 25.)

9.2 Luotettavuus

Tutkimuksissa arvioidaan aina tutkimuksen luotettavuutta, koska luotettavuus vaihtelee virheiden syntymisen välttämisestä huolimatta. Tutkimuksen arviointiin liittyviä käsitteitä ovat reliabelius ja validius. Reliabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta ja validius tutkimusmenetelmän tai mittarin kykyä mitata se, mitä on tarkoitus mitata. Luotettavuuden arvioinnissa käytetään erilaisia mittaus- ja tutkimustapoja. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden arviointi poikkeaa määrällisestä tutkimuksesta, koska laadullisessa tutkimuksessa kaikki tapaukset ovat ainutlaatuisia. Tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan tarkastelemalla tutkijan kuvausta tutkimuksen toteuttamisesta ja siihen liittyvien selitysten ja tulkintojen yhteensopivuutta. Luotettavuutta parantaa siis tutkijan tarkka selostus tutkimuksen eri vaiheista. Esimerkiksi haastattelututkimuksessa on tärkeää kertoa totuudenmukaisesti olosuhteista ja paikoista, joissa aineistoa on kerätty. Haastatteluista kerrotaan myös niihin käytetty aika, mahdolliset häiriötekijät, virhetulkinnat ja tutkijan itsearviointi haastattelutilanteesta. Aineiston analyysin vaiheessa luokittelujen tekeminen on keskeistä ja lukijalle tulisi kertoa luokittelujen perustelut. Tulosten tulkinnassa tutkijan täytyy kertoa mihin hän perustaa päätelmänsä. Tutkija voi rikastuttaa perusteluitaan esimerkiksi suorilla lanauksilla haastatteluotteista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 231–233.)

Eräässä haastattelutilanteessa kuului viereisestä puukäsityö luokasta melua, joka häiritsi haastattelua muutaman kysymyksen ajan. Lisäksi se hankaloitti nauhoitteen kuuntelua jälkeinpäin, mutta kyseistä kohdista sai selvän, kun kuunteli tarkasti. Haastattelutilanteessa toinen meistä haastatteliijoista joutui laittamaan oven kiinni ja se katkaisi tilanteen hetkeksi. Vastaja ei kuitenkaan näyttänyt häiriintyvän siitä, vaan vastaili sen jälkeen kysymyksiin niin kuin ennen melun alkamista. Melu saattoi häiritä vastaajan keskittymistä, koska ainakin haastattelijaa se häiritsi. Opiskelijan vastaukset olivat kuitenkin selkeitä ja niitä pystyi hyödyntämään. Saman opiskelijan kohdalla nauhuria piti siirtää pöydällä lähemmäs opiskelijaa ja tämä siirtäminen aiheutti rahinaa äänitteessä ja se hait-

tasi jälkepäin nauhoitteen kuuntelemista enemmän kuin viereisen huoneen melu. Tämä häiritsi kuuntelemista kuitenkin vain yhden vastauksen kohdalla ja vastauksen pysyi hyödyntämään, koska opiskelijalta kysyttiin mielipidettä vapaa-ajan toiminnasta ja hän vastasi siihen ”Ihan hyviä.”, mutta kaksi muuta sanaa jäivät epäselviksi. Hänen kohdallaan tulkitsimme opiskelijan olleen tyytyväinen vapaa-ajan toimintaan. Erään toisen opiskelijan kohdalla vastaajan ajoittainen mumiseva puhetyyli vaikeutti nauhoitteen kuuntelua ja häneltä kysyttiin mielipidettä kuntoutusohjaajan palveluista. Hänen vastaustaan ei voinut tulkita negatiiviseksi eikä positiiviseksi. Erään opiskelijan kohdalla kysyttiin myös mielipidettä siihen tarvitseeko kuntoutusohjaajan palveluita kehittää ja vastasi ”Ei.” ja toisesta sanasta ei saanut selvää nauhoitetta kuunnellessa. Vastaus tulkittiin niin, että hänen mielestään kyseisen ohjaajan palveluita ei tarvitse kehittää.

Kuunnellessamme nauhoitettuja haastatteluita epäselvissä kohdissa tuli mieleen, että olisimme voineet kirjoittaa vastauksia siltä varalta, että nauhoituksista ei saa selvää tai nauhurista loppuu virta kesken kaiken. Mielestämme haastattellessa vastausten kirjoittaminen ylös olisi kuitenkin häirinnyt meidän haastattelijoiden keskittymistä ja vastaajatkin olisivat ehkä miettineet mitä me kirjoitamme. Muutamalla vastaajista oli änkytystä ja mumiseva puhetyyli, joten samaan aikaan muistiinpanojen tekeminen olisi todella ollut vaikeaa, koska änkyttävää vastaajaa piti kuunnella entistä tarkemmin. Aineistomme on kuitenkin riittävä emmekä vääristelleet vastauksia tuloksia julkistaessamme emmekä yrittäneet muistaa niitä jälkepäin ulkoa.

10 POHDINTA

10.1 Johtopäätökset

Monille tutkimuksessa mukana oleville Bovallius-ammattiopiston opiskelijoille sana opiskelijahyvinvointipalvelu oli vieras, eli käsitteenä tätä ei tunnettu kovinkaan hyvin. Useat opiskelijat kuitenkin osasivat kuvailla, mitä heille tulee sanasta mieleen. Lähes kaikki opiskelijat tiesivät palvelujen olemassa olon, kun kerroimme heille, mitä opiskelija hyvinvointipalveluja heidän opistosta löytyy. Moni opiskelija osasi myös itse nimetä henkilön, joka vastaa kyseisestä palvelusta. Teimme tästä johtopäätöksen, että opiskelijat tuntevat ja tietävät palvelut aika hyvin, mutta he eivät osanneet yhdistää näitä tähän sanahirviöön.

Asuntolassa asumiseen opiskelijat olivat tutkimustulosten perusteella varsin tyytyväisiä, mutta muutamissa vastauksissa tuli ilmi asuntolan rauhattomuus ja tämän negatiivinen vaikutus asuntolassa viihtymiseen. Mietimmekin, että onko jatkossa aihetta puuttua entistä tarkemmin erilaisiin ristiriitatilanteisiin ja selvittää niitä mahdollisimman tarkasti esimerkiksi siten, että pidettäisiin viikoittain yhteisökokous. Ruokalan toiminta vaikutti olevan kaikin puolin kunnossa, mutta tulevaisuudessa voisi olla silloin tällöin esimerkiksi toiveruokaviikko, jolloin voisi myös hyödyntää muidenkin opiskelijoiden osallistumista ruokalan toimintaan, koska tätä toivottiin. Opiston puhtaanapito asiat ovat opiskelijoiden mielestä kunnossa, eikä niille ole kehittämisen tarvetta. Sen sijaan asuntolan siisteyden ilmaistiin tyytymättömyyttä. Voitaisiinko itse opiskelijoita mahdollisesti motivoida entistä enemmän pitämään huolta omasta asuinympäristöstään?

Opinto-ohjaajan, terveydenhoitajan, psykologin ja kuntoutusohjaajan palveluihin oltiin melko tyytyväisiä, mutta haastatteluissa kävi ilmi, että heidän luokseen pääseminen on työläämpää välimatkojen ja ajanvarauksen vuoksi. Kehittämishaasteena olisi ”tuoda palvelut” mahdollisimman lähelle opiskelijaa ja tuoda palveluiden takana olevat henkilöt näkyville erityisesti opintojen alussa. Opiskelijoiden mielestä vapaa-ajan harrastuksia on tarjolla runsaasti, mutta muutamassa vastauksessa tuli ilmi, ettei toiveita kuunnella. Harrastustoimintaa voisikin kehittää siten, että uusia juttuja otettaisiin, ainakin kokeiluun vanhojen rinnalle ja jokaiselta opiskelijalta kysyttäisiin ideoita ja annettaisiin mah-

dollisuus osallistua vapaa-ajan toiminnan järjestämiseen, vaikka opiskelija ei kuuluisikaan oppilaskuntaan.

Opiskelijat kokivat opiston ja asuntolan melko turvalliseksi, mutta esille nousi useassa haastattelussa turvattomuuden tunnettakin, mikä johtui lähinnä levottomista opiskelutovereista. Opiston ja asuntolan turvallisuuteen liittyvät asiat tarvitsevat siis tulevaisuudessa jonkinlaista kehittämistä. Opiston sekä asuntolan sääntöjen ja niiden rikkomisen seuraamuksien tarkentaminen voisi olla paikallaan. Olisi myös hyvä tarkistaa, että kaikilla opettajilla ja ohjaajilla on yhteinen linja säännöissä. Mielestämme opiskelijoiden turvattomuuden tunne on sen verran vakava asia, että siitä olisi hyvä keskustella koko henkilökunnan kesken.

10.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Mielestämme otimme eettisyyden hyvin huomioon koko opinnäytetyön prosessin ajan. Teoriatietoa lainatessa teimme asianmukaiset lähdemerkinnät ja tekstistämme näkee selvästi, mikä on meidän tekijöiden omaa ajattelua ja mikä on lainattu toiselta kirjoittajalta. Lisäksi tuloksia tarkasteltaessa olemme tuoneet opiskelijoiden omia mielipiteitä esille kaunistelematta sellaisina kuin ne ovat. Emme yrittäneet saada opiston hyvinvointipalveluja näyttämään virheettömiltä, vaan toimme esille kehittämistarpeet tyytyväisten mielipiteiden lisäksi.

Tutkimuksestamme tekee luotettavan mm. se, että olemme kertoneet haastatteluolosuhteista ja ongelmista, joita kohtasimme haastattelutilanteissa sekä aineiston litteroinnissa. Olemme kertoneet myös haastateltavien määrän sekä haastatteluiden kestosta. Mielestämme suorat lainaukset haastatteluista lisäävät myös raportin luotettavuutta. Tutkijan on kuitenkin varmistuttava siitä, ettei tutkittavia voida tunnistaa suorien lainauksien perusteella (Kyngäs & Vanhanen 1999, 10).

Sisällön analyysin työstäminen oli mielestämme yksi tutkimuksen haastavin ja eniten aikaa vievin vaihe. Toisaalta koemme, että pystyimme paneutumaan aineistoon perusteellisesti pitkällä aikavälillä ja tällä tavoin pyrimme välttämään tekemästä virheellisiä tulkintoja. Tutkijalta edellytetäänkin kykyä luovuuteen ja asioiden tarkasteluun moni-

puolisesti, lisäksi aineiston analysointi vaatii tutkijalta kykyä käsitteelliseen ajatteluun. Analyysimenetelmänä sisällön analyysiä pidetään vaativana (Kyngäs & Vanhanen 1999, 11.)

10.3 Mahdollisuuksia jatkotutkimuksille?

Mielestämme opinnäytetyömme aihe on puhutteleva ja ammatillisen erityisopetuksen kehittämisenkin kannalta tärkeä. Opinnäytetyö tehdessä huomiomme kiinnittyi siihen, kuinka tärkeää opiskelijoiden äänen kuuleminen on, ja sama pätee myös asiakastyötä tehdessä, jossakin muulla käytännön kentällä. Koemme, että saimme tämän tutkimuksen avulla vastauksia niihin kysymyksiin, joita lähdimmekin tutkimaan. Koemme, että tutkimustuloksista on hyötyä myös Bovalliukselle, koska tuloksista nousi esille paljon hyvää, mutta myös joitakin kehittämistä vaativia asioita. Toivomme, että edes osa opiskelijoista koki haastattelumme heitä auttavana asiana eikä merkityksettömänä jutusteluna.

Mielestämme olisi tärkeää, että muissakin erityisammattioppilaitoksissa tutkittaisiin oppilaitosten hyvinvointipalvelujen toimivuutta opiskelijoiden näkökulmasta. Opiskelijoiden osallisuuden toteutumista erityisammattioppilaitoksissa voisi tutkia enemmän. Lisäksi huomiota tulisi kiinnittää myös siihen, että rajataanko liian usein ammatilliset erityisoppilaitokset pois eri tutkimusten piiristä, jotka on kuitenkin suunnattu ammatillisille oppilaitoksille. Oman tutkimuksemme kannalta olisi myös mielenkiintoista saada tutkimustuloksia siitä, kuinka hyvin Bovallius-ammattiopiston opiskelija hyvinvointipalveluista vastaavat henkilöt kokevat itse onnistuvansa tarjoamaan palveluja opiskelijoille ja missä asioissa he näkevät kehittämishaasteita.

10.4 Arviointia haastattelumenetelmästä

Opinnäytetyötä tehdessämme pääsimme aluksi suunnittelemaan haastattelurunkoa ja sen jälkeen tekemään haastatteluja, litteroimaan ja tekemään sisällön analyysiä, mikä ei ollut meille ihan uutta, koska olimme päässeet opintojen aikana harjoittelemaan tätä käytännössä. Koemme, että on hyötyä osata jotakin tutkimusmenetelmistä, koska tulevai-

suudessa työkentällämme saamme varmasti kohdata asioita, jotka vaativat kehittämistä ja tätä kautta asian tarkempaa tutkimista.

Opinnäytetyön alkuvaiheessa Bovalliuksen puolelta esitettiin toive, että opiskelijat olisi hyvä haastatella yksitellen, ja niin itsekin halusimme ehdottomasti tehdä. Ryhmähaastattelu olisi säästänyt aikaa, mutta ryhmätilanteessa jotkut ihmiset voivat vaikuttaa muiden mielipiteisiin. Lisäksi jotkut ihmiset eivät välttämättä uskalla tuoda esille omia mielipiteitään ryhmätilanteessa. Meille kerrottiin, että Bovalliuksella opetustilanteissa näkyy usein sellainen ilmiö, että jotkut opiskelijat myötäilevät muiden mielipiteitä. Opinnäytetyömme tarkoitus on saada jokaisen haastattelemamme opiskelijan oma mielipide esille, joten yksilöhaastattelu sopi parhaiten tutkimukseemme.

Mielestämme teemahaastattelu onkin erittäin hyvä valinta tutkimukseemme, koska erityisopiskelijoita haastatellessa oli hyvä, että kysymyksiä sai vapaasti muotoilla tilanteen niin vaatiessa. Joillekin vastaajille kysymyksiä piti selittää enemmän auki. Lisäksi jättimme kysymättä esimerkiksi opiston asuntoloihin liittyvät kysymykset, mikäli vastaaja ei ole koskaan asunut niissä. Teemahaastattelun joustavuuden ansiosta tarpeettomien kysymysten esittämiseen ei mennyt turhaa aikaa ja kysymysten asettelun avulla haastateltavat saivat vastata ilman rajaavia vaihtoehtoja. Haastateltavat pystyivät vastaamaan kysymyksiin laajasti, koska emme esittäneet liian tarkkoja kysymyksiä, mutta opiskelijat pysyivät silti aiheessa. Halusimme pitää kysymysmuodot sellaisina, että opiskelijat todella kertoisivat oman mielipiteensä. Suurin osa haastattelukysymyksistä olivat sellaisia ettei niihin voinut vastata pelkästään kyllä tai ei.

Haastattelutilanteissa me tutkijat pyrimme luomaan rennon ilmapiirin, jossa olisi helppo kertoa mielipiteistään. Mielestämme suurin osa haastatteluista sujui mutkattomassa ilmapiirissä, mutta joidenkin opiskelijoiden kohdalla paistoi jännitys tai lievä välinpitämättömyys. Haastattelua silminnähden jännittäneillä opiskelijoilla oli usein puheentuottamisen kanssa ongelmia, jolle me haastattelijat emme voineet mitään. Annoimme kuitenkin reilusti aikaa vastata joka kysymykseen. Hieman välinpitämättömien opiskelijoiden kohdalla siirryimme jouhevasti kysymyksestä toiseen emmekä turhaan pitkittäneet tilannetta. Lisäksi vältimme vastaajan tuijottamista, mutta loimme silloin tällöin suoran katsekontaktin vastaajaan. Kysymyksiä esittäessä katsoimme suoraan haastateltavaan, koska sillä tavalla näimme hänen ilmeistä, että ymmärsikö hän kysymyksen.

10.5 Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kasvu

Opinnäytetyöprosessi on ollut mielenkiintoinen, haasteellinen ja ammatillista kasvua tukeva. Opinnäytetyön yksi tarkoitus on juuri tuoda näkyville opiskelijan osaaminen ja samalla myös tukea opiskelijoiden ammatillista kasvua (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 22). Haastatteluiden tekeminen oli mielestämme yksi haastava vaihe, koska kohderyhmämme oli erityistä tukeva tarvitsevat opiskelijat, jolloin meidän täytyi osata ottaa monia asioita huomioon haastattelutilanteessa, mutta meillä ei ollut aikaisempaa kokemuksesta erityistä tukea tarvitsevan ihmisen haastattelusta. Toisaalta koemme, että meillä oli käytännön kokemuksia työskentelystä vammaisten kanssa sekä olimme saaneet opintojemme aikana laajan teoreettisen pohjan vammaisuudesta, sen ilmenemismuodoista ja erityisryhmän haastattelusta.

Prosessin aikana olemme tutustuneet laajaan määrään kirjallisuutta ja tutkimuksia. Oli yllättävää huomata, että monessa tutkimuksessa todettiin, ettei asioita ole tutkittu juuri erityisammattipiirissä, ja usein erityisammattipiirit oli rajattu pois tutkimusten piiristä. Suoraan tutkimuksemme aiheeseen liittyviä aikaisempia tutkimuksia emme löytäneet ja se aiheutti meille päänvaivaa prosessin alussa, mutta ainakin huomasimme löytäneemme aika koskemattoman aiheen. Toivommekin, että tulevaisuudessa erityisammattioppilaitosten opiskelijoita kuultaisiin enemmän.

Opinnäytetyöprosessi on ollut ammatillisesti kasvattava oppimisprosessi tutkimuksen tekemisen kannalta ja koemme, että opintojen aikana saamamme tieto erilaisista tutkimusmenetelmistä on tukenut opinnäytetyömme valmistumista. Opinnäytetyö on pitkäkestoinen prosessi ja se vaatii tekijöiltään itsenäistä ajattelua, analysointi- ja perusteluvalmiuksia, vastuullisuutta, pohdintaa sekä sitoutumista työhön (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 35).

Ennen opinnäytetyön prosessin alkua ja ennen opinnäytetyöhön liittyviä opintoja tutkimuksen tekeminen tuntui kaukaiselta ja hirvittävän vaikealta asialta, joka ei kosketa itseämme. Tämä kahden vuoden prosessi kuitenkin osoitti tutkimuksen tekemisen erittäin hyväksi työvälineeksi, jolla voi osallistaa asiakkaita ja saada heidän äänensä kuuluviin palveluiden kehittämisessä. Sosionomin yksi osaamisaluehan on tutkimuksellinen kehittäminen, johon kuuluvat kehittävä työote sekä käytäntöpainotteinen tutkimukselli-

nen osaaminen (Sosiaaliportti 2010). Tutkimus ei sanana kuulosta enää niin pelottavalta ja hallitsemattomalta, koska pystyimme yhdessä saamaan sellaisen aikaiseksi.

Teimme opinnäytetyön kahdestaan, koska koimme sen luontevaksi senkin takia, että molemmat olimme valinneet samat isoimmat valinnaiset opintokokonaisuudet: vammaisuus ja osallisuus ja sosiaalinen tuki. Opinnäytetyön voi tehdä joko yksin tai parin kanssa, mutta myös pienryhmätyönä tuotettu opinnäytetyö on mahdollinen (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 22). Halusimme tehdä tutkimuksen kahdestaan myös siksi, koska toisella voi olla sellaisia ideoita, joita itse ei olisi välttämättä älynnyt pohtia. Lähdemateriaalikin oli mukava etsiä kahdestaan, koska molemmat löysivät sellaisia lähteitä, joita yksin ei olisi välttämättä löytänyt. Lisäksi asumme vapaa-aikana kahdella eri paikkakunnalla, joten pääsimme tutkimaan kirjastojen antia monipuolisemmin.

Kaiken kaikkiaan opinnäytetyömme on mielestämme paljon ”rikkaampi” kahdestaan tehtynä. Lisäksi prosessin aikana pystyimme tukeutumaan toisiimme vaikeina hetkinä ja yhteistyömme sujui muutenkin hyvin, koska työskentelytahtimme oli suunnilleen samanlainen ja kumpikin uskalsi tuoda esille omia mielipiteitä opinnäytetyöhön liittyen. Jotkin opinnäytetyön vaiheet kestivät pitempään kuin mitä alun perin suunniteltiin. Aikataulut muuttuivat pitkin tutkimusprosessia, mutta onneksi kumpikin ymmärsi, että viivytyksiin ja muihin muutoksiin vaikuttivat kiire koulussa ja muut elämäntilanteisiin liittyvät asiat. Parityöskentelyssämme oli siis paljon joustavuutta puolin ja toisin.

Lopuksi haluamme kiittää Bovallius-ammattiopistoa ja erityisesti mukana olleita opiskelijoita, jotka rohkeasti uskalsivat osallistua tutkimukseen. Ilman heidän aktiivista osallistumistaan, emme olisi saaneet kerättyä näin hyvää materiaalia. Olemme nyt yhden askeleen lähempänä valmistumista sosionomiksi ja siirtymistä työelämään.

LÄHTEET

- Asetus ammatillisesta koulutuksesta 1998. 6.11.1998/811. Finlex – Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 18.1.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980811>.
- Bovallius-ammattiopisto 2011a. Bovallius-ammattiopisto opiskelijan opas 2011–2012.
 Pieksämäki: Bovallius-ammattiopisto.
- Bovallius-ammattiopisto 2011b. Opiskelijahyvinvointipalvelujen suunnitelma.
- Bovallius-ammattiopisto 2012a. Bovallius-ammattiopisto Pieksämäki. Viitattu 10.1.2012. <http://www.bovallius.fi/web/ammattiopisto/bao-pieksamaki>.
- Bovallius-ammattiopisto 2012b. Bovallius-ammattiopiston arvot. Viitattu 10.1.2012.
<http://www.bovallius.fi/web/ammattiopisto/arvot>.
- Bovallius-ammattiopisto 2012c. Opintojen suunnittelu. Viitattu 19.2.2012.
<http://www.bovallius.fi/web/ammattiopisto/opintojen-suunnittelu-ja-ohjaus>.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä varten. Viitattu 25.1.2012.
http://www.diak.fi/files/diak/Julkaisutoiminta/C_17_ISBN_9789524930994.pdf
- Harju, Aaro 2004. Osallisuus. Kansalaisyhteiskunta 10.12.2004, 10.
- Hietanen, Marita 2009. Ammatillinen koulutus erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan kokemana. Tampereen Yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu-tutkielma.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hämäläinen, Riitta; Liias, Suvi; Taarna, Varpu & Valkama, Airi 2008. Erilaisen oppijan käsikirja. Luvuista lakeihin, kuntoutuksista keinoihin. 2. painos. Helsinki: Erilaisten oppijoiden liitto ry.
- Juvonen, Antti 2008. Erityinen tuki – hyvinvoinnin esteiden tasoittaja. Teoksessa Kristiina Lappalainen, Matti Kuittinen & Matti Meriläinen (toim.) Suuntaviivoja pedagogisen hyvinvoinnin tutkimukseen. Turku: Suomen Kasvatustieteellinen Seura.

- Konu, Anne 2002. Oppilaiden hyvinvointi koulussa. Tampereen yliopisto. Terveystieteen laitos. Akateeminen väitöskirja.
- Koulutuskeskus Salpaus i.a. Opiskelijapalvelukeskus. Viitattu 18.1.2012.
<http://www.salpaus.fi/opiskelijat/opiskinfo/opiskelijahuolto/opa.html>.
- Koulutusnetti 2010. Minne hakisin? Peruskoulun jälkeen? Ammatillinen erityisopetus. Viitattu 18.1.2012.
http://www.koulutusnetti.fi/index.php?path=ammatillinen_erityisopetus.
- Koulutusnetti 2011. Minne hakisin? Peruskoulun jälkeen? Ammatillinen erityisopetus. Ammatilliset erityisoppilaitokset. Viitattu 20.1.2012.
<http://www.koulutusnetti.fi/index.php?file=99>.
- Kyngäs, Helvi & Vanhanen, Liisa 1999. Sisällön analyysi. Hoitotiede 11 (1). 10–11.
- Laki ammatillisesta koulutuksesta 1998. 21.8.1998/630. Finlex – Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 10.1.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630>.
- Laki kansanterveyslain muuttamisesta 2007. 626/25.5.2007. Finlex – Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 13.2.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20070626>
- Lappalainen, Kristiina 2001. Yläasteelta eteenpäin – oppilaiden erityisen tuen tarve peruskoulun päättövaiheessa ja toisen asteen koulutuksessa. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja. N:o71. Joensuun yliopistopaino.
- Lastensuojelulaki 2007. 417/13.4.2007. Finlex – Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 13.2.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Metsämuuronen, Jari 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. 3.painos. Metodologia-sarja 4. Helsinki: International Methelp.
- Mäki-Tikkala, Anna-Liisa 2011. Bovallius-ammattiopisto. Pieksämäki. Henkilökohtainen tiedonanto 15.2.2011.
- Mäki-Tikkala, Anna-Liisa 2012. Bovallius-ammattiopisto. Pieksämäki. Sähköpostiviesti 10.2.2012.
- Mänty, Tarja & Kemppainen, Jussi 2009. Opetussuunnitelma. Ammattiopisto Luovi.
- Opetushallitus 2004. Määräys D:28/011/2004. Opetushallitus: Kodin ja oppilaitosten yhteistyö sekä opiskelijahuolto. Viitattu 13.2.2012.
<http://www.finlex.fi/data/normit/20637-oph2801104su.doc.pdf>

- Opetushallitus 2010a. Ammattikoulutus. Ammatillinen erityisopetus. Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Viitattu 18.1.2012.
http://www.edu.fi/ammattikoulutus/ammattillinen_erytisopetus/opetussuunnitelmat_ja_opetuksen_jarjestaminen/hojks.
- Opetushallitus 2010b. Ammattikoulutus. Ammatillinen erityisopetus. Ammatillisen erityisopetuksen järjestäminen. Viitattu 20.1.2012.
http://www.edu.fi/ammattikoulutus/ammattillinen_erytisopetus/opetussuunnitelmat_ja_opetuksen_jarjestaminen/ammattillisen_erytisopetuksen_jarjestaminen.
- Opetushallitus 2010c. Ammattikoulutus. Ammatillinen erityisopetus. Arviointi erityisopetuksessa. Viitattu 20.1.2012.
http://www.edu.fi/ammattikoulutus/ammattillinen_erytisopetus/opetussuunnitelmat_ja_opetuksen_jarjestaminen/arviointi_erytisopetuksessa.
- Opetushallitus 2010d. Ammattikoulutus. Ammatillinen erityisopetus. Ammatillisten erityisoppilaitosten tuki- ja asiantuntijapalveluja. Viitattu 20.1.2012.
http://www.edu.fi/ammattikoulutus/ammattillinen_erytisopetus/ammattillisten_erytisoppilaitosten_tuki-_ja_asiantuntijapalveluja.
- Opetusministeriö 2000. Opiskelijan hyvinvointi ja opiskelijahuolto. Helsinki: Opetusministeriö.
- Pirttiniemi, Juhani 2009. Yhteisöllisyyden ja osallisuuden toteutuminen. Teoksessa Väyrynen, Pirjo; Saaristo, Vesa; Wiss, Kirsi & Rigoff, Anne-Marie (toim.) Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ammatillisissa oppilaitoksissa – peruseräraportti kyselystä vuonna 2008. Helsinki: Kirjapaino, 39-45.
- Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa 2005. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.) 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus 2005. Tampere: Vastapaino, 24–25.
- Ruusuvuori, Johanna; Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.
- Salon Seudun Ammattiopisto 2010. Erityisopetuksen suunnitelma 2010–2011. Viitattu 18.1.2012. <http://www.sskky.fi/ssao/attachements/2011-01-21T12-20-56100.pdf>.

Sosiaaliportti 2010. Sosionomi (AMK) – tutkinto. Viitattu 25.1.2012.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi->

[FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/)

Tamio, Tarja 2010. Bovallius-ammattiopistosta ammattiin valmistuvan opiskelijan siirtymävaihe. Diakonia ammattikorkeakoulu. Diak Itä, Pieksämäki. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012a. Kasvunkumppanit – lasten hyvinvointia vahvistamassa. Oppilas- ja opiskelijahuolto. Viitattu 18.1.2012.

http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-

[fi/palvelut/oppilas_ja_opiskelijahuolto.](http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/oppilas_ja_opiskelijahuolto)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012b. Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ammatillisessa koulutuksessa. Keinoja terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen oppimisympäristössä. Vaikuttava opiskelija. Viitattu 22.1.2012.

[http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/aiheet/tietopaketti/amis/edistaminen/vaikuttava_opiskelija.](http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/aiheet/tietopaketti/amis/edistaminen/vaikuttava_opiskelija)

Tilastokeskus 2011. Laatuseloste: Erityisopetus. Viitattu 12.1.2012.

http://www.stat.fi/til/erop/2010/erop_2010_2011-06-09_laa_001_fi.html

Tuomivaara, Timo 2005. Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimus. Tieteellisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylän Yliopisto.

Väyrynen, Pirjo; Saaristo, Vesa; Wiss, Kirsi & Rigoff, Anne-Marie (toim.) 2009. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ammatillisissa oppilaitoksissa – perusraportti kyselystä vuonna 2008. Helsinki: Kirjapaino.

LIITE 1: Haastattelukysymykset

YLEISTÄ

Tiedätkö mitä tarkoittaa sana opiskelija hyvinvointipalvelut?

Mitä sinulle tulee mieleen sanasta opiskelija hyvinvointipalvelu?

Mitä hyvinvointipalveluita teidän opistossa on?

ASUNTOLA

Tykkäätkö asua koulun asuntolassa? Miksi tykkäät / et tykkää asua koulun asuntolassa?

Mitä asioita haluaisit muuttaa asuntolassa?

Pystytkö olemaan mukana asuntolassa tapahtuvissa asioissa? Miten?

Missä asioissa haluaisit olla vielä enemmän mukana?

KEITTIÖ

Mitä mieltä olet kouluruuasta?

Mikä opiston keittiössä on hyvää? Entä mitkä asiat eivät ole hyvin?

Haluaisitko olla enemmän mukana keittiön toiminnassa?

PUHTAANAPITO

Mitä mieltä olet opiston siisteydestä? Entä asuntolan?

Kuinka olet mukana opiston siivouksessa? Entä asuntolan?

Mitä asioita haluaisit muuttaa siivoukseen liittyvissä asioissa?

OPINTO-OHJAUS JA – NEUVONTA

Kuvaile asioita, joiden takia olet ollut Jaana-opon kanssa tekemisissä? Oletko ollut mukana tekemässä HOJKS:a (henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma)?

Millaisia palveluja hän tarjoaa?

Mitä mieltä olet hänen palveluistaan?

Pääsetkö keskustelemaan Jaana-opon kanssa silloin kuin sinulla on tarvetta?

Voisiko hänen palveluja muuttaa paremmiksi? Miten?

PSYKOLOGI

Oletko käynyt psykologin vastaanotolla?

Mitä mieltä olet psykologin palveluista?

Pääsetkö keskustelemaan psykologin kanssa silloin kuin sinulla on tarvetta?

Voisiko hänen palveluja muuttaa paremmiksi? Miten?

TERVEYDENHOITAJA

Oletko käynyt terveydenhoitajan (Sanna-Kaisa Sepposen) vastaanotolla?

Mitä mieltä olet hänen palveluista?

Onko terveydenhoitajan vastaanotolle helppo päästä?

Voisiko hänen palveluja muuttaa paremmiksi? Miten?

KUNTOUTUSOHJAAJAN PALVELUT

Kuvaile asioita, joiden takia olet ollut Inkerin (kuntoutusohjaaja) kanssa tekemisissä?

Mitä mieltä olet hänen palveluista?

Pääsetkö keskustelemaan Inkerin kanssa silloin kuin sinulla on tarvetta?

Voisiko hänen palveluja muuttaa paremmiksi? Miten?

VAPAA-AIKA

Järjestääkö opisto jotakin toimintaa vapaa-aikana?

Mitä mieltä olet vapaa-ajan toiminnasta?

Pääsetkö itse mukaan vapaa-ajan toiminnan järjestämiseen?

TURVALLISUUS

Tuntuuko opisto turvalliselta? Entä asuntola?

Millaiset asiat tekevät olosi turvalliseksi opistossa? Entä asuntolassa?

LIITE 2: Esimerkkejä analysoinnin vaiheesta

Terveydenhoitaja (tyytyväiset):

<i>V: Ne on ihan hyvät, se on kiva ja mukava kun se on ainakin iloinen ja se aina auttaa ja lohduttaa.</i>	Mukava, iloinen, auttaa, lohduttaa
<i>V: Ihan hyvii palveluja se antaa ei oo pahemmin moittimista</i> <i>H: Juu no onkos sinne terveydenhoitajan luo ollut helppo päästä?</i> <i>V: Kyllä on ollu, vuoron tiloo vaa niin sitten pääsöö.</i>	Hyvät palvelut, helppo päästä
<i>H: Ymmm joo no mitäs mieltä oot sen palveluista?</i> <i>V: Hyvin kivoja kun sille voi hyvin puhua.</i>	Hänelle voi puhua

Pidetty persoona, ajanvaraus toimii, luokse pääsy helppoa

Terveydenhoitaja (ei täysin tyytyväiset):

<i>V: No ne on just silleen, että kyllä hän on paikalla ja hänestä saa kyllä niitä neuvoja silleen, mutta hän on vaan liian harvoin. Et jos joskus kerran kuukaudessa nii ei se nyt hirveesti hyödytä, että jos on akuuttinen tilanne nii pitää soitella ympäri kaupunkia, että missä hän luuraa.</i>	Saa neuvoja, liian harvoin paikalla, ei välttämättä paikalla akuuteissa tilanteissa.
<i>V: Pitäs tehä vähän helpommaks se pääsy sinne, ettei tarviis aina viikoja ootella aikaansa.</i>	Aikaa joutuu odottaa kauan.
<i>V: No voisko se vähän useemmin käydä täällä, tai en mä tiä oisko se sitten, kyllä mä varmaan voisin käydä siellä useaminkin mut eihän se nyt yhden ihmisen takia voi olla täällä et se pitäs sit olla muillakin. Mut sillais olis hyvä.</i>	Voisi olla enemmän läsnä.

Ei tarpeeksi läsnä, ajanvaraus ei toimi kunnolla.

Vapaa-aika (tyytyväiset):

<i>V: Kyllä sitä on miusta ihan riittävästi ainakin ja pystyy valittemmaan että mitä haluaa, hyvä asia.</i>	Vaihtoehtoja riittävästi, valinnanvaraa
<i>V: Tosi hyvä juttu, ei tarvii ite liikaa pähkällä et mitä tekis.</i>	Ei tarvitse itse miettiä tekemistä vapaa-ajalle
<i>V: Ihan siis kivaa ja niiku hauskaa et ne niiku järjestää jotain tommosta niiku ylimäärästä.</i>	Hauskaa, ylimääräistä tekemistä

Monipuolista, valmiiksi mietittyä tekemistä vapaa-ajalle.

Vapaa-aika (ei täysin tyytyväiset):

<i>V: Vois sitä vähän niiku miettii silleen. Mutta ku ohjaajat päättää, me ei saada sanoo, me saadaan sanoo mielipide, mut sitten loppujen lopuks sillä mielipiteellä ei tee mitään. Se menee ihan hukkaan sekin.</i>	Mielipiteitä ei huomioida tarpeeksi
<i>V: No se on ihan ookoo, jos vaan ite keksii tekemistä. Että se on harmillista vaan jos ei tykkää uida tai ratsastaa tai tanssia. että vois käydä vaikka keilaamassa tai mitä nyt porukka haluaa...Ja onhan täällä se diskokin sit kerran kuussa tai se on siellä Savon solmussa et sinne voi mennä jos kuka tykkää.</i>	Kaikille ei löydy välttämättä mieleistä harrastusta
<i>V: Kyllä se on hyvä juttu, jos vaan jaksaa aina osallistua, joskus vois olla muutakin kun liikuntaa..</i>	Enemmän vaihtoehtoja voisi olla

Ei kuunnella tarpeeksi, vaihtoehtoja pitäisi lisätä.